

Előfizetési árak:
 A kiadóhivatalban átveve:
 Egész évre . . . 16 kor. — fill.
 Negyedévre . . . 4 „ — „
 Helyben hásho hozva:
 Egész évre . . . 20 kor. — fill.
 Negyedévre . . . 5 „ — „
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre . . . 24 kor. — fill.
 Negyedévre . . . 6 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállal közt.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fill.

NAGYVÁRAD, aug. 16.

Kalászkok.

Nem virágokat termett az esztergomi ünnep, nem gyönyörködtetés céljából rendezték, hanem igazi maggal telt kalászkokat, melyből élni lehet.

Élni fog a hit Istenben, ki fentartott, élni a szeretet a Haza iránt, melynek történetére volt irányítva a vallásos érzés által fogékonynya tett szív.

Igazi ünnepet, akármilyen kizárólag hazafias ünnep volna is az, el sem lehet képzelni egyházi hozzájárulás nélkül. Ez a gyökere, ez a zománcza, ez komolyságának biztosítéka. E nélkül csak puffogó dikciók, látványos jelenetek és mámor okozta lelkesedésből állana az ünnep.

Nagy, hatalmas az egyház, melyen nem emberi ellenségek, de a pokol kapui sem vehetnek erőt, ezredek glóriája ragyog körülötte ha megjelen, melyet semmi irigység le nem vehet róla, legfeljebb szemét hunyhatja be előtte.

Kétezedes multjával ölelte át a konszolidált magyar nemzet kilencszázéves multját Esztergomban az egyház s a magyarság szívesen simult a jól ismert áldó kézhez.

Ott volt ez az egyház a Haza bölcsőjénél, mint hű dajka. Az ő örökös szemei előtt nőtt fel, ifju korában gyámolította, most meglelt korában szeretettel veszi körül, van-e régiebb szeretet a magyar iránt, mint az egyház szeretete?

És lehetne-e éppen ettől az egyháztól féltetni a magyarságot? A gyermeket az anyától féltetni?

Mire való volt a lárma, irigykedés, gyanusítás az ünnepek előtt? Mi értelme

volt a követelőzésnek, hogy ki kell venni az egyház kezéből az ünnep rendezését, hogy nem kell részt venni az ünnepben a hivataloknak, mire való volt a lázítás, hogy tartózkodjanak a telekezetek az ünneptől?

Most ismét hétköznapi képe van Esztergomnak. A nagy vendégek Budapestre mentek tovább ünnepelni, a dekorációk le vannak szedve a városról s az ünnep hangja mégis zsong a lapokban s csak meghajolni tud minden pártáryalatu lap az előtt, a mit az ünnepen tapasztalt.

Kinek lett volna haszna abból, ha az izgatás sikerül, kinek lett volna kára?

Tegyük fel, hogy a középületek minden disz nélkül állottak volna, egyetlen közhivatalnok az ünnepélyen jelen nem lett volna, a felekezetek szobáikba bujtak volna!

Nos! Ez a sötétség még élesebbé tette volna a fényt. És az egész országból megjelent rengeteg tömeg kérdezte volna, hol ünnepli a hivatalos magyar állam legnevezetesebb történelmi pillanatát? s a felelet lett volna — sehol. Hol ünnepelnek a felekezetek — sehol. Így tisztán az a látszata lett volna a dolognak, hogy a katolikus egyházon kívül hazafias érzés nincs — sehol.

Vagy lehetett volna-e a katolikus egyház nélkül csak árnyékát is elképzelni ennek az ünnepi fénynek?

Ki tud így reprezentálni, mint a katolikus egyház s e reprezentálásnak minden fénye, disze kire háramlik ilyen ünnepnél, ha nem a hazára?

Ha egy-egy nagytoroku hazafi banketten, hol, beszédet mond a hazára, ünneplik mint igaz magyart, ha egy fiúmei kormányzó teljes anyagi erejét megfeszíti,

hogy egy idegen vendéget méltóan fogadjon a Haza nevében, hálásak vagyunk érte, s ha az egyház rengeteg anyagi áldozattal pompássá tesz egy hazafias ünnepet, legszentebb kegyzereit kiárasztja az ünnepben résztvevőkre, a legszentebb áldozatot mutatja be a Haza boldogságaért s az oltár körül tízezrek imáival ostromolja az idők felett uralkodó örök Istent, ha a hit fényében jelenve meg, tekintélyével hívja más nemzetiségű hiveit a magyar ünnepre, — ez nem érdemel elismerést? Ez gyanusítást érdemel?

Jó lesz gondolkozni a gyűlölködőknek az ünnep után s megjegyezni, hogy a katolikus egyháznak nincs szüksége arra, hogy bárkitől tanácsot vagy engedélyt kérjen ünnep tartására s ha ünnepe a Haza nevével kapcsolja össze, akkor nagyobb szolgálatot tesz a hazának, mint az összes pártok nagyképi torzsalkodásai és taktikázásaikkal.

Az esztergomi ünnepek zaja, a harangszó, a kivilágítás fénye, a lelkes öröm zúgó kitörése huzódik a hegyek alján messze.

Szent István szülő helyéről ered ez ünnepi zaj, meghallja Visegrád s felöleli Budapest s ezerszeresen visszhangozza.

E három hely: Esztergom, Visegrád, Budapest maga a magyar történelem. Az első kettő a mult, Budapest a jelen és jövő.

Értsd meg a mult hazát, jelenünk büszkesége, szép Budapestünk. Értsd meg és hirdesd oly igaz lelkesedéssel, hogy a jövő se feledhesse el soha.

A hit tartott fenn, — a hitet kell fenntartanunk.

P-y.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Keresztény tanítók.

Az orsz. kath. tanítói kongresszuson szavalt: Szokoly István.

Írta: Dr. Némethy Gyula.

Örömjajtól hangos, Duna, Tisza tája,
 Lelkesült szíveknek harsanó danája
 Száll a magas égnek;
 Mint az orgonahang, magasztosan, szépen
 Ünnepe hirdette, a kereszt fényében
 Hitnek, műveltségnek;

Mint a madárének, oly magasan, tisztán,
 Hiszen az egeknek kéklő boltozatján
 Van igaz hazája:
 Kinek üdvözültek hymnust zengedeznek,
 Áldd meg ezt a serget, magyar nemzetednek
 Első, szent királya!

Mi is összegyűltünk a te nagy nevedben
 Senki téged nálunk nem követ hívebben
 Mi vagyunk a nyájad;
 Melyet egykor égi buzgalommal kezdte,
 Melylyel a magyarnak égi hont szereztél,
 Folytatjuk munkádat . . .

Emberszív földjébe hintetgetve magvat,
 Várva rá az áldást, mit csak Isten adhat
 Mig országa terjed;
 Nagy, nemes munkánknak el nem lankad láza,
 Valamig nem fizet hullámzó kalásza
Hitet, honszerelmet!

Nem járjuk mi utját **hírnek, dicsőségnek,**
 Nevünk koszoruba nem fonja az ének,
Mást ragyog be fénye;
 Pedig kertjeinkben a haza virága,
 Verítékünk gyöngyén fakad minden ága
 Sarjadoz reménye.

Mint a földmivesnek áldott a munkája
 Mig az anyaföldnek keblét túrja-vájja,
 Megterem az **élet**:
 Viruló kert lesz az emberszív göröngye
 Hogyha reá hullott homlokunknak gyöngye,
 S jobb jövőre éled!

Keresztény tanító, rajta hát, munkára,
 Derüljön e honra szebb jövő sugára,
 Építsd hazádat!
 Ott ragyog a példa: szelid, égi bárány
 Tündökölve fénylik áldott keresztfáján:
Áldozat, alázat!

Ő, akihez képest mindenki tanítvány,
 Naphosszanta folyton **nagyokat** tanítván
 Lankadt, belefáradt;
 Ámde **még akkor is** szívére ölelte,
 Gyermeki szívükkel egybe forrván lelke
 Azt a **kisded** nyáját!

És szólt: Atyám háza nem a bíré, fényé,
 De egyszerű szívé, hívséges szegényé,
 Kicsinyek tanyája;
 Ha ki olyan nem lesz, valamint e kisded
 Nem jut be, utána akárhogy is küzdhet
 Mennyek országába!

Örök szent Tanítónk, áldott, égi bárány!
 Kinek megváltattunk hulló vére árán,
 Nyájadat tekintsd!
 Add kikre szerelmed legbővebben árad
 Félts, lelki gonddal őrizzük a nyáját
 Osszad égi kincséd!

Add, hogy bár maradjunk szegénynek, kicsinynek,
 Meg ne háborodjék békéje szívünknek
 Forrván a tiédhez;
 Legyen bár küzdelmünk a tiédnek mása,
 Maradjon szívünknek nyájad tanítása
Még akkor is édes!

József kir. herceg Nagyváradon.

— Saját tudósítónktól. —

Mint katona jött a katonák közé s a polgárság mégis a legnagyobb örömmel üdvözlö Nagyvárad falai közt.

Ennek egyszerű a magyarázata. A tegnap érkezett vendégnek olyan mellékneve van, a milyennel kivüle más nem dicsekszik: »a legmagyarabb kir. herceg.« Ez a név pedig maga elég ahhoz, hogy viselőjének érkezésére kimenjen a magyar ember s legalább egy lelkes éljennel fogadja őt körében.

Magyar szívhez magyar szóval lehet jutni; de a ki egyszer odajutott, azt többet el nem bocsátjuk a szívünkön, az a miénk.

Ezért mondjuk a *mi* kir. hercegünknek tegnap érkezett magas vendégünket is.

*

József kir. herceg érkezéséről a következőkben számol be tudósítónk:

A vasutnál.

Még a vonat érkezését nem is jelezték, már is megtelt a pályaudvar várakozó közönséggel. A kirendelt rendőrszakasz *Réz Bertalan* vezetése alatt alig tudta a tolongásban a rendet és a szükséges szabad helyet fenntartani.

A királyi herceg fogadására megjelentek: *Winkler* József nagyprépost, választott püspök, dr. *Fetser* Antal kanonok, dr. *Szemethy* Géza püspöki titkár és *Schlauch* Nándor jószágkormányzó.

A katonaság részéről elsőnek érkezett *Lőrinczy* Dénes, a nagyvárad 4. sz. honvédszázados parancsnoka segédtisztjével, *Fábry* főhadnaggyal, kevéssel utána *Baranyi* és *Schwarz* századosok is megjöttek, mind a négyen teljes díszben.

A város részéről ott voltak dr. *Bulyovszky* József polgármester és *Rimler* Károly főkapitány.

A perront egészen betöltötte a közönség, különösen nagy számmal voltak jelen hölgyek, mind elegánsnál elegánsabb öltözetben.

11 óra 45 perczkor jött be a budapesti gyorsvonat, melyhez két szalonkocsi volt csatolva. A vonatot *Bozóky* Béla főmérnök vezette. Mikor a mozdony meglassította a kerekeit, minden szem a két szalonkocsi ablakai felé fordult, kíváncsian várva a kir. herceg alakjának feltűnését.

S míg fénylik fölöttünk kegyelmed sugára
S áldott kezeiddel e magyar hazára
Áldásid ereszted:
István vére folyjon mindenki érében
Veritékünk árán hazánk czimerében
Ragyogjon kereszted!

*

Örömjaitól hangos Duna, Tisza tája,
Lelkesült szíveknek harsanó danája
Száll a magyar égnél;
Élő orgonaszó magasztosan, szépen
Ünnepét hirdelve szent kereszt fényében
Hitnek, műveltségnek;

Mint a madáréknak, oly magasan, tisztán,
Hiszen az egeknek kéklő boltozatján
Van igaz hazája:
Kinek üdvözültek hymnust zengedeznek
Áldd meg ezt a népet magyar nemzetednek
Első szent királya!

A fogadtatás.

Elsőnek a kir. herceg szállott ki. Mikor daliás alakja látható lett, egyszerre óriási éljenzés hangzott fel az indóház minden részéből.

Vele jöttek *Bolla* Kálmán altábornagy, honvéd-főparancsnoksági adlátus, *Braun* Ernő alezredes, vezérkari főnök, *Vécsey* István báró és *Vaszary* Béla századosok, parancsőrtsztek.

Rögtön kiszállása után a kir. herceghez lépett *Lőrinczy* Dénes ezredes és megtette szolgálati jelentését, mint ezredparancsnok és mint állomásparancsnok. A kir. herceg átvette a jelentést, aztán kezét nyújtotta az ezredesnek.

Ezután *Winkler* József püspök üdvözölte a magas vendéget s a bibornok megbízásából meghívta, legyen vendége itt időzése alatt.

Beszédét így fejezte be:

»Tartsa meg a Mindenható Isten Fenségedet mindnyájunk javára sokáig, nagyon sokáig!«

A zúgó éljenzés lecsillapultával a kir. herceg az ő tősgyökéres magyarságával következő szavakkal válaszolt:

Fogadja méltóságod legőszintébb hálaomat és köszönetemet a szíves fogadtatásért és a szép szavakért, melyekkel üdvözölt. Legyenek meggyőződve, hogy szép szavai szívemben visszhangra találtak.

Ehhez még csak azt kívánom, hogy Szent László városának minden lakóját a jó Isten sokáig, nagyon sokáig éltesse!«

Hatalmas éljen követte a kir. herceg szavait.

Ezután dr. *Bulyovszky* József polgármester üdvözölte pár szóval a város nevében a kir. herceget. Végül pedig *Rimler* Károly főkapitányt mutatta be, kivel a főherceg barátságosan kezét szorított.

Végül a kíséret mutatkozott be.

Aztán a közönség meg-megújuló éljenzése közepette a kir. herceg a rendőrök sora közt az I. oszt. várótermen keresztülhaladt s a bibornok fogatára szállva, a püspöki udvarba hajtatott.

Az aulában.

A kocsi a hatalmas nemzeti színű zászlóval díszített püspöki palota főbejáratához hajtatott. A bibornok lejött a kapubejáratig magas vendége elé; körülötte összegyűltek a fogadtatásra: *Pável* Mihály gör. kath. püspök, *Laurán* Agoston apát, *Nyes* Mózes kanonok, *Radnay* Farkas, *Andrássy* János, *Kucsovsky* Lajos, *Grócz* Béla kanonokok, *Dencs* János cz. kanonok, *Gabriely* Lajos szentszéki ülnök, a teológiai tanárok, pröm. rend küldöttsége, az irgalmas rendi és a kapuczinus rendi társházak küldöttségei és a nagyvárad segédlelkészek.

Jobbról álltak a tisztek, kikkel *Schlauch* bibornok és *Pável* Mihály püspök a kir. herceg megérkezéséig beszélgettek, a lépcsőkön álltak a kanonokok, sorfalat a papság állt.

A kir. herceg érkezésekor éljenzés hangzott fel.

Rögtön eléje sietett a két püspök, ezekkel a kir. herceg kezét fogott, aztán meghallgatva a katonatisztek jelentéseit, a kanonokok közt lakosztályába vonult.

Erre az egész papság a József kir. herceg lakosztálya közelében levő konzisztoriális teremben gyűlt össze, hol nemsokára, mintegy tíz percz múlva a kir. herceg is megjelent. Itt a bibornok következő beszéddel üdvözölte vendégét:

Császári és királyi Fenség!

A nagyvárad római katolikus és görög szertatásu központi papság, püspökekkel hódolatteljes tisztelettel jelennek meg Fenséged előtt, hogy örömiüknek adjanak kifejezést a felett, hogy Fenségedhez ismét szerencsájuk van és hogy felhasználják ez alkalmat arra, hogy császári és királyi Fenséges Urunk iránt legmélyebb hódolatunknak és törhetetlen hűségünknek újabb kifejezését adják.

Fenséged a magyar nép közt él. Jól tudja mily loyális a magyar nép, mily loyális a magyar papság.

Mi csak szerény viszhangja akarunk lenni annak az általános örömnél, amelyet Fenséged ideérkezése a város minden lakójának szívében keltett.

Az Isten Fenségedet sokáig, nagyon sokáig éltesse nemzetünk igaz öröme.

Lelkes éljenzés követte a bibornok szavait.

József kir. herceg erre a következőket válaszoltta:

Fogadják leghálásabb köszönetemet a szép és lelkes fogadtatásért, melyben itt ujólag részesülök.

Legyenek meggyőződve arról, hogy jól tudom azt, hogy a magyar klérus mindenkor legerősebb támasza volt a trónnak, ugy békében, mint viszályokban egyaránt.

Szavait így fejezte be:

Én mindezekhez mást nem mondhatok, minthogy kérem az Ur Istent, hogy a legdusabb áldása legyen a magyar kléruson és ne is szünjék meg azon lenni sohasem!

A kir. herceg szavait lelkes éljenzés követte, melynek megszűntével megkezdődtek a bemutatások.

Bemutatta maga a bibornok a papságot, melynek minden tagjával a kir. herceg barátságosan kezét fogott.

A bemutatások után a bibornok megkérdezte a kir. herceget, hogy délután mivel lesz elfoglalva, mire a kir. herceg mosolyogva válaszolta:

— Van egy kis manőverem, de a továbbiakat bizony könyv nélkül nem tudom.

Nagy derűtlenség támadt a kir. herceg ezen kijelentésére.

Majd a következő kérdéssel fordult a bibornok a kir. herceghez:

— Igaz-e Fenséges Uram, hogy az éjjelt kinnt akarja Fenséged tölteni sátor alatt?

— Igen felelt a kir. herceg.

— Nem lesz-e veszélyes a mi korunkban? folytatta a bibornok.

Erre a kir. herceg mosolyogva válaszolt:

— Dehogy, dehogy. Katonának nem árt az ilyesmi.

Még pár szót váltottak, mire a kir. herceg a papság éljenzése közben lakosztályába vonult.

Az ebéd.

Két óraker a királyi herceg tiszteletére ebéd volt, melyen a magas vendégen és a házigazdán kívül részt vettek: *Bolla* Kálmán altábornagy, *Csesznák* Benő kerületi parancsnok, *Szártory* Rezső dandárparancsnok, *Lőrinczy* Dénes ezredes, *Braun* Ernő alezredes, vezérkari főnök, *Winkler* József püspök, *Fetser* Antal kanonok, *Schlauch* Nándor jószágkormányzó, *Vécsey* István báró és *Vaszary*

Béla századosok, parancsőr-tisztek és az udvari papság.

Ebéd alatt az első kerületi honvédszenekar játszott *Bachó* István karnagy vezetésével.

Ebéd után a kir. herceg egynegyed 4-kor kiment a honvédség gyakorlatát megsejmelni, honnan csak este 9 órakor tért haza.

Ma reggel egynegyed 6 órakor megint kimegy az ő honvédeknek harcászati lövészetét megsejmelni.

Ünnep után, ünnep előtt.

Pihennek a harangok, de csak rövid ideig.

Ünnep volt tegnapelőtt, még ma róla irnak a lapok, róla beszélnek az emberek s pár nap múlva újra ünnepre gyűlünk össze; ugyanazt fogják ünnepelni akkor is, aminek dicsőségét tegnapelőtt hirdették a hívők ajkai és a harangok zenéje: a katolicizmus 900-ik születésnapját.

Olvastuk a tudósításokat, melyek hirt adnak róla, minő fényes ünnepelt Esztergom. Volt egy vármegye — igaz, hogy csak *egy*, — amely hivatalosan részt vett a jubileumi körmenetben. Volt azonban akárhány város, ahol a polgármester felhívására lobogók lengtek a magánházakról is. Egyik magyar városban a kereskedelmi és iparkamara kimondotta, hogy az esztergomi ünnep napján munkaszünetet tartat. Más városok mint ilyenek külön gyűlésen méltatták a nagy évfordulót. Nagyváradon mindebből semmit sem láttunk.

Egyedül a templomokba sereglő közönség nagy számából lehetett következtetni arra, hogy valami ünnep van, de ha egy idegen látta volna, az ugyan soha ki nem találja, miféle ünnep ez?

Ugy látszik, az állami hivatalok nagyon is vigyáztak a hirhede Széll Kálmán-féle titkos rendelet minél pontosabb betartására: nem láttunk egy középületen sem lobogót. Nagyvárad pedig nem hiába Tisza Kálmán városa; ha a finánc meg a rendőr ki nem tüzi a zászlót, bizony a polgárnak sem jut eszébe.

Igazi üdülés ezek után az esztergomi fényes ünnepélyek lefolyását olvasni, a hol megjelent a király képviselője is és látta maga körül Magyarországot egyházi és világi nagyjait, főurait és polgárságát, szegényeit és gazdagjait összefűzve egy értelemben, egy lelkesedésben. Jól esett olvasnunk, hogy az egység jelképezésére ott voltak Magyarország hercegprímása körül a görög szertartású katolikus püspökök is, ruthének és románok s hogy a hercegprímás ismét úgy szerepelt a világ előtt, a mint megilleti: mint Magyarország első országgyűlése.

Esztergom pedig büszke lehet erre az ünnepélyre. Olyan hátrészt adott annak, mely méltó volt a nagy alkalomhoz. Meggyőződésünk hogy a példa nem fog hatás nélkül maradni a többi városokra Szent István napján, nem fog hatás nélkül maradni többek közt Nagyváradra sem.

Az ünnepélyről a következő tudósításaink szólnak:

Hajnali ünnep.

Reggel öt órakor mozsárdörgés, harangzúgás és katonazene verte föl a várost. Teljes órahosszat Esztergom valamennyi harangja zengett. Az ablakok alatt ájtatos ének hangzott, férfi- és asszonyi hangok egyvelege, mely hol elhalkult, hol pedig harsogva tört a magasságba, aszerint, amint egy csoport távozott és a másik közelgett.

A hid vasívei közt folytonos volt a mozgás, a nép átvonulása. Mintha a Duna tulsó

partjának lakossága mind talpra kelt volna és áhitatos énekszóval közelednék a katolicizmus nagy ünnepére.

Az ünnep kezdete.

Az utcák korán megélénkültek. A katonai sorfal kivonult mindazokra az utcákra, melyek az ünnep régiójában voltak. E sorfalak közt vonultak a zarándokok a templomba, melyek mindegyikében mise volt, hogy aztán a várhegyre menjenek, a székesegyház közelébe, melybe ugyan be nem jutottak, de körülötte az ünnep impozáns voltát emelték.

Hét órakor más nagy menet vonult át a városon a várhegy felé: az esztergomi hatóságok és testületek menete. Elöl diszmagyarba öltözött lovas ifju a város zászlóját vitte, azután katonazenekar harsogtatta hangszereit, azután a két esztergomi középiskola növendékei haladtak, kik előtt diszmagyarba öltözött ifjak zászlót vittek, majd a hatóságok tagjai, a testületek s különösen impozáns sorban az esztergomi bányászok az ő festői egyenruhájukban, zenekarokkal. Befejezte a menetet a város és megye képviselője és tisztikara.

A menetet sok más küldöttség testületi fölvonulása követte: diszmagyarba öltözött csoportok, melyek közt az egyetemi ifjuság nyolcz tagu küldöttsége tűnt fel különösebben. A főszékesegyház oszlopai előtt elterülő tér, azt a két oldalt szegélyező néparadattal és a háttérben az erdős hegyek felhőből kisötlető kőtornájával, valóban megragadó látványt nyújtott.

A főszékesegyházban.

A bazilika hatalmas hajója ezalatt megtelt az ünnep vendégeivel és kiválasztott közönséggel. A hajót ketté osztotta a katonaság cserfalombos csákójának kettős zöld vonala. A katonaság mögött mind a két oldalon elegánsan öltözött hölgyek nagy serege ült, míg a hajó többi részét férfiak foglalták el. A közepén föntartott szabad helyen a hajó hosszában két oldalt az egyházmegye papsága állt fehér karíngben, teljes díszben. A közönség szeme azonban a szantuarium felé fordult, melyben az előkelőségek foglaltak helyet. Azon az emelkedett stallumon, amelyen rendesen a kanonokok szoktak helyet foglalni, a szantuarium baloldalán a fal mellett egymásután először a miniszterek sorakoztak. Széll Kálmán kormányelnök nyitotta meg a sort s őt Perczel Dezső után, a képviselőház elnöke után Lukács László, Darányi Ignác, Wlassics Gyula és Plósz Sándor követték, majd Gromon Dezső államtitkár, Teleki Géza gróf és Kruplanicz Kálmán Esztergomvármegye főispánja következett. Velük szemközt a szantuarium jobb oldalán a legfőbb helyeken Szapáry Gyula gróf ült legelsőnek, mellette Zichy Nándor gróf foglalt helyet s melléjük sorakoztak az esztergomi egyházmegye kanonokjai. A stallum alsóbb fokain az országgyűlési képviselők, a helybeli és vidéki katonai hatóságok helyezkedtek el. Ott láttuk Frey Ferencz, Hulényi Győző, Ruffy Pál, Major Ferencz, Neiszidler Károly és Molnár János képviselőket, Kazy János, Pálffy Elemér, Thuróczy Vilmos és Török Zoltán főispánokat, Márkus József főpolgármestert, Ponor Thewrewk Emil és Czobor Béla egyetemi tanárokat, Liphay Károlyt, a műegyetem rektorát, az Esztergomban állomásozó 76. gyalogezred főbb tisztjeit és más előkelőségeket. A püspökök a stallum padosrainak tövében felállított piros bársonyos székeken foglaltak helyet. Ott ültek Császka György kalocsai érsek, Dessewffy Sándor csanádi, Szmeccsányi Pál szepesi, Hornig Károly veszprémi, Bubics Zsigmond kassai, Majláth Gusztáv gróf erdélyi, Rimély Károly beszteerczébányai, Bende Imre nyitrai, Vály János eperjesi, Firczak Gyula munkácsi, Szabó János szamosújvári, Radu Demeter lugosi püspökök, valamint Fehér Ipoly pannonhalmi főapát, Vajda Odón zirczi apát, Boltizár József és Fraknói Vilmos püspökök, Takács Menyhért jászói prépost, Kuncz Adolf csornai

prépost, Magyar Gábor piarista és Ozorai Izidor Ferenczrendi provinciális.

A főoltár mellett impozánsan emelkedett Drigoletti óriási Mennybemenetel festménye, mely nagy arányaival szinte uralkodik a templomon. A főoltár epistola oldalán volt a hercegprímás helye, azzal szemben, az evangéliumi oldalon a király képviselőjének trónszéke. A szantuarium két oldalán a magasból apácák csoportja nézett alá. A fényes, nagy közönség a hercegprímás érkezésére várt mély csöndben, melyet olykor csak valamely érkező notabilitás lépteinek kongása vert föl.

A hercegprímás megérkezése.

A primási palotából föl a székesegyházig a katonai sorfalon kívül állottak a zászlók, kereszttek alá gyülekezett testületek, zarándok-seregek és a nép ezrei.

Félkilenczkor megkondult a *Nagyboldogasszony harangja*, ez a százöt mázsás, messze bűgő hatalmas harang, jelezve a hercegprímás díszmenetének elindulását.

Néhány percczel félkilencz után két vágató huszár jelentette, hogy a primás menete közeledik.

Föl a várhegynek ünnepies lassúsággal mozgott a hatalmas díszmenet, ragyogó fogatokkal és díszes ruhákkal.

A csatlósok után jött Komlóssy Ferencz kanonok teljes ornátusban, lóháton, hozva a hercegprímási keresztet.

Közvetlenül a lovagló kanonok nyomán lépkedett a gyönyörű hat fekete ló a hercegprímás hintójával. A lovak szerszámai ragyogtak az esőcsepektől, a hintó gazdag aranyozásán, vert czimerein, gyöngyös ékesítésein is csillogott a nagyboldogasszonyi harmat. A díszhintóban teljes bitorosi díszben ült a hercegprímás, Walter Gyula kanonokkal. A hintó mellett hat kis apród haladt, sárga czipellőben, piros ruhában, mellükön a színes hercegprímási czimmerrel. Kettőnek fekete, kettőnek vörös, kettőnek lencsős színű volt a fürtös parókája s mindegyik ezüst keresztet, gombos pálczát szorított hetykén a derekához.

Vaszary hercegprímás dísz-hintója után lépkedett Széll Kálmán miniszterelnök fogata, utánna a többi minisztereké és főméltóságoké.

A hercegprímás a főbejáráson át haladt a díszruhás vendégek és papsága között a szentély felé.

Mintegy husz percznyi várakozás után megérkezett Frigyes királyi herceg, a kit a vármegyei és városi hatóságok s a vármegye díszküldöttségének tagjai kísérték az oszlopcsarnokig.

A királyi herceg megállott a bazilika küszöbén és ott várta meg, a míg a hercegprímás trónjától a kupola alá ér. Ekkor megindult a király képviselője kíséretével és a közben eléje vonuló miniszterekkel a hercegprímás felé. A hercegprímás csókra nyújtotta a drágakövekkel kirakott arany keresztet, majd szentelt vízzel hintette meg Frigyes királyi herceget és áldását adta rá.

A királyi herceg a biborszékű hercegprímási trón mennyezete alá ült, az összes méltóságok elfoglalták helyüket, a hercegprímás néhány perczig trónszékére ült pihenni, mialatt a szent misén asszisztálók előkészületeket tettek az istentisztelet megkezdésére.

A sok-sok ezernyi tömeg áhitatos csöndben állott. Egyszerre felzendült az ünnepi ének és bugni kezdett a szívek mélyéig áradó orgonaszó.

Az ünnepi szent mise.

A misét a hercegprímás végezte Hettyey és Csáky gróf püspökök diaconus ad honores

segédletével, míg a tényleges diakonusok Kereszty Viktor dr. és Halmos Igrác voltak. A többi segédletet kanonokok és esperesplebánosokból állították össze. A király apostoli keresztjét Fischer-Colbrie dr. kanonok, a primási keresztet Komlóssy Ferencz dr. kanonok tartotta.

A szent misét a primás erős, tiszta hangon, minden megerőltetés nélkül énekelte, csak meghatottsága látszott meg többször a hangján. Az ünnepi érzületet rendkívül emelte az egyházi énekkar előadása, mely fölülte szépen énekelte az egyházi dalokat és alkalmi énekeket.

A eleváció és kommunió alatt a katonaságot imára vezényelték, a királyi herceg térdén állva imádkozott, a katonaság tisztelegve tartotta kezét csákóján.

A mise végeztével a primás áldását adta a népre. A mise után ünnepi Te Deum volt, hálaadás a kilencszáz éves ünnepért, mialatt a király képviselője és a jelen voltak fölláltak helyükről, a városban pedig az összes harangok zúgtak.

Ezután Rimély püspök a szószékre ment és ünnepi beszédet mondott.

A szent beszéd után a királyi herceg eltávozott, az énekkar pedig Bogisich Királyhymnusát énekelte s a Szózatot is intonálták.

A város diszközgyűlése.

Tizenegy órakor volt Esztergom város diszközgyűlése. Wimmer Imre polgármester a székház erkélyére jött ki s beszélt a néphez.

Beszédében kiemelte szent István keresztény honalapításának történetét s ihletett hangon áldozott szép és elragadó szavakban tovább is a szent király emlékének.

Történelmi sorrendben haladt végig beszédjében a kereszténység 900 éves eseményein s következtetéseivel jellemez korokat, melyekben a keresztény hit fénylett mindig, mint vezérlő csillag.

Beszédében lángoló szavakban apostrofálta királyénkat, aki méltó utódja Szent Istvánnak, kinek a koronája — ahogyan beszédét végzé — »ragyogjon fején még igen-igen soká, nemzetünknek, hű városunknak és az ország minden fiának áldásai között, hogy lássa jószág tekintetével szaporodni erőben és jólétben trónjának legbiztosabb támaszát, Szt. Istvántól örökölt leghűségesebb népét.

Éljen a király! Viruljon a drága hon s a Gondviselés örök szeretetének áldása s kegyelme lebegjen Szent István városa fölött!

A diszebéd.

Vaszary Kolos biboros-hercegprimás a jubileumi ünnepek alkalmából ma délben 2 órakor a vendégek tiszteletére fényes ebédet adott. A meghívottak száma mintegy nyolczszáz volt. Az összes vendégek befogadására alkalmas helyiség hiányában a vendégek négy helyütt jelentek meg, a primási palotában, ahol maga a hercegprimás, a szemináriumban, ahol Wenzel Antal szemináriumi rektor, a »Füredő-szállóban, ahol Boltizár püspök érseki helynök és a »Magyar Király«-szállóban, ahol Bogisich Mihály püspök vitték a házigazda tisztét.

A hercegprimási palotában adott lakomán rendkívül érdekes pohárköszöntők hangzóttak el.

Az első felköszöntőt maga Vaszary Kolos biboros-hercegprimás mondotta. Beszédét így fejezte be:

Bár a viszonyok megváltoztak, bár a vallás bennünket elkülönít: a szent korona mindnyájunkat egyesít.

A szent koronával, mely nálunk nem jelent korlátlan hatalmat, egygyé olvadt a haza fogalma, a koronának tagja minden polgár, bármilyen legyen felekezete, bármilyen legyen a nyelve, csak legyen magyar a szíve.

Négy év előtt az ezredéves ünnepség alkalmával én vettem ki tartójából a koronát.

Első érintetem ajkaimmal a nemzet e klenódiáját s láttam drága kövekkel ékített egyes részeit és azt gondoltam: e drága kövek jelképezik a korona részeinek, tagjainak hazafias erőnyeit; láttam az aranyabroncsot, mely a korona egyes részeit összeköti és azt hittem, ez symboluma a szeretet aranyabroncsának, amely a korona tagjait egymással összefűzi.

Igy van-e? E nagy ünnepen nem kutatom; de hogy így kellene lennie, ezt állítom és hogy így legyen ezt szívből óhajtom. (Élénk tetszés.)

A szent korona nagylelkű adományozójának méltó utódjára, XIII. Leo pápánkra és e korona mai hordozójára, áldott jó királyunkra mondom áldomást. Soká boldogul éljenek. (Lelkes éljenzés.)

Ezután Széll Kálmán miniszterelnök emelt poharat, beszédét így végezte:

Fülemben csengenek most is azok a szavak, amelyeket két történelmi nevezetességű nagy napon, a koronázás negyedszázados fordulóján és az ezredéves fennállás ünneplése alkalmával Eminenciád mondott. Páratlan ékesszólással és mély bölcsességgel zengte, mint a nemzet és korona vállhatatlan összetartozandóságának és annak, hogy abban van a nemzet üdve, ha király és nemzet egyetért, nagy igazságát, intette a nemzetet kitartásra és kötelességeinek teljesítésére és ébresztette hitét és reményét a jövőben. És ezt tette szavakkal, amelyek mindeu ember érzését egyaránt kifejezésre hozták, hogy minden magyar ember, aki hazáját és nemzetét szereti, utána rebeghet azokat, mint imádságot a király és a haza boldogságáért.

Ó Eminenciáját, Magyarország hercegprimását, aki ez és akit ennek ismerek és ilyennek tisztelek és ilyennek szeretek, az Isten tartsa erőben, egészségben megelégedésben. Isten éltesse! Éljen!

Frigyes kir. herceg, a király képviselője elutazása előtt 1200 koronát adományozott Esztergom szegényei között leendő szétosztás czéljából.

Széll Kálmán és a miniszterek d. u. 5 órakor külön vonattal Budapestre utaztak.

A katolikus nagygyűlés nagyváradi szereplői.

Nagy körben kelt érdeklődést az a felolvasás, melyet Palotay László kanonok tart a nagygyűlésen.

Palotay kanonok, míg itthon ugyszólván utolsó krajczárjáig Isten dicsőségére, templomok építésére fordítja jövedelmét, míg egyik alkotása alig befejezve, már is másik felett gondolkodik s azonnal megvalósításához is kezd, addig másrészt idejét, tudását teljesen az egyház érdekeinek áldozza fel.

Nem esik kath. gyűlés, vagy bármely katolikus mozgalom, hogy ő ne lelkesednék érte, de nem esik nagyobb szabásu mozgalom a nélkül, hogy az ő tudása és lelkesedésére előre is ne számítanak.

Most is elfogadta a felhívást és siet kivenni a munkából részét a jubilaris nagygyűlésen.

Felolvasása, miből nagy olvasottsága s a bonyolult téma feletti biztos uralkodása, azonnal kitűnik, három fontos részt ölel fel:

1. Az egyháztól ad igen átlátszó képet, megmagyarázza a hívek és papság viszonyát egymáshoz, az egyházhoz és végre Istenhez.

2. Az egyetemes egyháznak, mint ilyennek csalatkozhatlanságáról szól s ez a felolvasás legértékesebb része, tekintettel az alkalomra, melyből kifolyólag elmondva lett.

3. A pápáról és annak történelmi helyzetéről szól.

Mint politikai napilap ezt az utóbbi részt ismertettük bővebben, mely ma éppen aktuális, s mely a római kérdésre is alludál.

A felolvasás befejező része így hangzik:

A pápának a világi hatalomra szükségük volt szabadságuk és függetlenségük végett, miként XIII. Leo a katolikus nyomdászoknak mondotta. E joghatóságot a pápák mindenkor védelmezték apostoli hivatásuknál fogva, mert a pápa világi hatalmától függ az egész egyháznak szabad kormányzása. Ott van Zakariás pápa a 8-ik században, ki Luitpránd királytól visszaszerzette a Longobárdok által elfoglalt és Rómához tartozó négy várost; ott van V. Pius, ki a pápának világi hatalmát sérthetetlennek tartotta s ez az oka, hogy elrendelte; a bibornokok és pápák hivataluk elfoglalása előtt esküvel kötelezzék magukat a pápa világi hatalmának védelmére. Ez eskü ma is érvényben van, megezáfolja azok véleményét, kik azt hiszik: egy pápa bizonyos időben világi jogairól lemond s az ellennel fog kezét, ezt a Conclave sem teheti s ezt a mai események is megerősítik.

Maguk az egyháznak ellenségei is általános szükségnek tartják, hogy a pápa szabad és független s bármely fejedelemnek se legyen alattvalója. Henry mondja: a pápák világi hatalma az isteni Gondviselésnek munkája, ha bármely fejedelemnek alattvalója lenne, a többiek nehezen ismernék közös atyjoknak, mi hitszakadást idézne elő. (Egyh. tört.) Prondhon mondja: fosszátok meg a pápát világi hatalmától, a katolicizmus megsemmisül, mert a pápaságban a lelki és világi azonos, miként a test és lélek az emberben. (Forr. és egyház.) És a pápaságnak nagy ellensége Bianchi mondotta: a pápa feje a vallásnak és a politikai államnak, az elsőt kellőleg nem gyakorolhatja, ha nem szabad és minden befolyástól távol levő helyen nem él. (Függetlenség.) És Voltaire: ha a vallás feje nem fejedelem, hanem alattvaló; a nem fejedelmi pápák a császárok káplánai lennének és Olaszthon szolga lenne; — és Galeotti mondja: ha a pápa Avignonban marad, Franciaországnak főalamiznása lett volna. Többeket is felhozhatnék, elég legyen ennyi.

Az egyháznak és papságnak ellenségei felhozzák; nem fér össze Olaszthon jólétével; holott tudjuk, hogy Olaszthon minden dicsőségét, nagyságát a pápának a köszöni, ezt az egyháznak ellenségei is vallják, miként Machiavelli mondja: a pápaság alkotta Olaszthonnak nagyságát; — és Galeotti: Olaszthon művelődésének főszeközölője a pápák voltak.

Azt mondják, a pápaság nem fér össze Olaszthon egységével, függetlenségével és boldogságával. Az egységet tekintve meg kell különböztetni a nemzeti egységet az állami, vagy polgárjogi egységtől. Egy nemzet jólétéhez nem kívántatik állami, vagy polgárjogi egység, elég, ha egy nemzetet alkot, különféle államokban. Egy nemzet különféle államokban élhet, miként több nemzet egy államot alkothat. Ott van Németország, Sveicz, több államot alkotnak, mindeniknek meg van a maga egysége, nem állami, hanem nemzetiségi.

A pápák nem ellenségei Olaszthon függetlenségének. Egy nemzet akkor független és szabad, ha saját fejedelme alatt, saját törvényei által kormányoztatik.

A pápák másoktól sohasem kértek kormányzati törvényeket, Olaszthon függetlenségét és szabadságát mindenkor védelmezték. Napoleon, midőn 1848. évben a francia köztársaság elnökének megválasztott, azt írta: az egy-

ház tisztelt feje világi hatalmának megtartása bensőleg egyesült a katolicizmus méltóságával, csakugy, mint Olaszhon függetlensége és szabadságával. A pápák, mint fejedelmek kormányzata atyai volt; igazságtalan törvényeket sohasem hoztak; a polgárok közt meg volt a béke és szeretet, a nyilvános erkölcsiség védelmezett, ritkák voltak a bűnös kihágások. Igaz, hogy a pápák Olaszthonban idegen sereget hoztak; de nem azért, hogy alból valamit elfoglaljanak, hanem hogy az idegeneknél rosszabb forradalmároktól meg mentse. De a mi a fő, a pápára nézve egy keresztény sem idegen, mert mindenki alattvalója és gyermeke, mindenki tartozik őt védelmezni.

Ezekből kitűnik, hogy a pápa világi hatalma nem ellenkezik Olaszthon boldogságával, sőt boldogságának legfőbb oka, mert a pápa Olaszthon szívében lakván, minden nemzetnél jobban érezte vele jótekonyságának befolyását, miáltal boldogította.

1870. év szeptember havában az egyház ellenségei által Róma elfoglaltatott, a pápa erkölcsi fogoly lett, birtokaira a kormány kezét reáttette és világi fejedelemsége megszűnt tényleg, de nem jogilag, holott a híres Saczel szerint: ha ez eddig nem létezett volna, tekintve az állam és egyház közötti villongásokat, azt most kellene felállítani. A pápa egyedül a Vatikánra van szorítva, Olaszországot el kellene hagyni, ha a kereszténység Péter-filléreivel nem segítené. A fejedelmek közt egyetlen, ki gyermekeinek önkéntes adakozásaiból él, mert más fejedelmek elvesztvén trónjukat, nem részesülnek oly tisztelet s ragaszkodásban, minővel uralkodásuk alatt birtak.

Az egyháznak ellenségei tagadják, hogy a pápa fogoly. De jegyezzük meg: a pápa tartozik esküjénél fogva nemcsak az egyháznak jogait, hanem méltóságát is védeni, már pedig ha kimenne, az utcán személyét gyalázat és gúnynak tenné ki és mert ha a nép úgy bánt IX. Piuszal temetése alkalmával, mit nem tenne az élővel, kit a lapok szélteben gyanúsítanak. Ha kimenne, elismerné és helyeselné a történeteket és eszközöket lenne.

Nem foglalkozom tovább e fájdalmas és lejusztó dologgal, hanem azt mondom: a pápák számtalanszor száműzettek, de székeikbe ismét visszatértek, birtokaiktól megfosztattak, Péter-fíllér által segítették, miként jelenben, hogy a keresztény világnak kormányzata fel ne akadjon; fogolyként a Vatikánba szorultak, szavuk mindazonáltal, mint mennydörgés mindenütt visszhangzott; üldöztettek, üldözöt az isteni Gondviselés utólrerte, mert Thiers szerint, ki a pápából eszik, meghal. A középkorban, az állati erőszak idejében, mi lett volna Európából a pápák tekintélye nélkül? A rosszra hajlandó fejedelmeknek mondták: nem szabad! — s kik azt akarták, hogy velők az erőszakoskodásban egyetértsenek, válaszolták: nem lehet! — s kik őket le akarták igázni s világi hatalmuk alá vetni, mondták: inkább kell engedelmessékedni Istennek, mint az embereknek. E három módnak legyőzhetlen ereje és ellenszegülése által, mi a pápáknak történetét dicsőíti, a pápák fentartották az igazságot, szabadságot és békét s a keresztény társadalmat megalakították. E három szónak ereje vezet kormányzásában XIII. Leo pápa Szentséges Atyánkat is.

*

A másik nagyváradi szereplő dr. Némethy Gvula theologiai tanár, kit olvasóink már régóta ismernek. Ez a felolvasása lesz bemutató a nagy nyilvánosság előtt, hol nem utóljára fog szerepelni, melyre kiváló tehetsége és sokoldalú mély tudománya predestinálja őt.

Felolvasása így hangzik:

A katolikus művészet eszménye.

Közéletünk egyik kiváló alakja nemrég könyvet irt, melyben annyi bravourral oly érdekesen és mélyen járó megfigyeléssel összegezi azt a benyomást, melyet a művészetek hazája, Itália tesz egy modern emberre, hogy igazán nem volt szüksége védekezni azon vád ellen, mintha ő *«un politique égaré dans l'esthétique»*, a szép hazájába tévedt politikusi volna. Colleoni velencei szobra előtt megállva, a következő reflexiót teszi: abban a korban, a melyben az élet művészetét oly tökélyre vitték, a mikor az élet annyi küzdelem mellett annyi dicsőséget és gyönyört is nyújtott s a mikor még a halál is a kor utólrerhetetlen művészetének örök alkotásához lánczolta hozzá az elröppent élet emléket: az oly korban valóban érdemes lehetett élni és vigasztaló lehetett meghalni! Az idézet életbölcseleti oldalát mellőzve, annyit bátran megengedhet mindenki, hogy a renaissance korban a művészeteknek oly páratlan és általános föllendülésével állunk szemben, a melynek párját a keresztény időszámítás óta csak a XIII. században, a francia csúcsives egyházak keletkezésekor találhatjuk s mely az egykoruak ajkára is azt a fölkiáltást csalta: mily öröm élni!

A természettudományi, technikai találmányok századának alkonyán mintha hasonló a művészetben termékenynek ígérkező korszak küszöbén állanánk; mintha a tömegekbe hatolna az a meggyőződés, hogy a művészet az emberi életnek nem fényűzési czikke, hanem lelki szükséglete, integrális alkotó része; mintha a művészeti irányok, felfogások annyi meddő hullámszája után csakugyan eljönne a várvavárt, az óhajtott kikelet: ver sacrum...

Am, ha általában biztató jelek tünnek is fel a művészet szemhatárán, különösen mégis ott hiányoznak azok, a mely téren a renaissance festészete és szobrászata a legnagyobb volt: a legfőbb vagy legmagasabb művészet, a vallásos művészet látóhatárán. Igaz, hogy ennek előbb-utóbb meg kell jelennie, ha tartós és igazándi ez a lelkesedés a művészetért; igaz, hogy az a lélekölő realizmus, az a szellemtelen naturalizmus, mely a hetvenes és nyolczvanas években a műkiállításokon orgiát ülte, legujabban sokat vesztett prestigeéből; igaz hogy sok szimbolista festő kezd a művészet lelkesebb, fensőbb felfogásának érvényt szerezni: de azért, a vallásos festészetben és szobrászatban legkivált, hiába keresük annak a nagy műnek folytatását, melyet egy Cornelius és Overbeck vagy Flandrin és Bouguereaux megkezdett, virágzó iskolákat nem ismerünk, s a többek közt az emausi iskola még távolról sem gyakorolja azt a befolyást, melyet irányának eredetisége, bensősége, mélyisége és igaz értékénél fogva hivatva van gyakorolni. Azt hiszem mindnyájunknak, a kik akár a szó legteljesebb értelmében itt vagyunk, akár a kik és ezeknek száma rendkívül nagy, lélekben szintén jelen vannak, egyik legfőbb óhajtasunk, hogy a vallásos művészet vegye ki minél teljesebb részét az általános föllendülésből, a *katolikus művészet*, a melyről a nagygyűlés vezetőségének általam még csak ezentul kiérdemlendő bizalma folytán bátor leszek néhány vezérgondolatot kifejtani.

Igenis, katolikus művészet: egyetemes, keresztény művészet; történetileg, konkrétan az a művészet, mely a katakombákban született, amely a középkor igazi névtelen hősei után a renaissance nagy mesterei s századunk első felében a protestánsból katolikusá lett festők, szobrászok építői kezei által annyi diadalt aratott s mely maga a művészet a legnemesebb értelemben, amely minden felekezetiesség árnyától

épp oly ment, mint az egyház, amelynek hite, reménye, szeretete testesül meg benne; amely ép' oly egyetemes, ép' ugy szól az egész világnak mint maga a katolikus egyház, amelynek már neve, katolikus, egyetemes azt fejezi ki, hogy ez az az akol, egy akol, amely az egy főpásztor minden nyáját hivatva van egyesíteni magában, nem csak lélekben, mint ma, hanem egykor külsőleg, láthatólag is. De ha a katolikus művészet általános, szól mindenkinek s bizonyos értelemben prédikálja a kath. hitet mindenkinek, mintegy külső missiót teljesítve, a mi a művészetnek a szó legteljesebb értelmében vett katolikus hívőhöz való viszonyát hogy ne mondjam, belső missióját illeti, a kath. művészet, a keresztény kath. gondolkodás, érzület, élet, egyszóval a hitélet kifejezője, virága, megtestesülése, ez az eredete, genezise; másrészt ugyancsak a kath. hit, a vallás, természetfeletti rendeltetésünk apostola, hirdetője, egyszóval a hitélet minden tekintetben nélkülözhetetlen fentartója, emeltyűje és ez magának a ker. művészetnek legvégső, legmagasztosabb, legigazabb célja, rendeltetése. Ennél a gondolatnál, a vallás és művészet, a hitélet és művészet, az élet és művészet legbensőbb kapcsolatának eszméjénél, amely alapvető fontossága a kath. művészetre nézve, m. t. nagygyűlés, időzzünk néhány perczig. Századunk individualisztikus, mindent elkülönítő, függetlenítő irányához képest a modern esztetika elválasztotta a művészetet az élettől s proklamálta a *l'art pour l'art* elvét. Minden műremek önmagában hordja célját s minden különös idegen, heterogén cél felállítása lealacsonyítja a művészetet. Kant és Schiller voltak ennek a gondolatnak utólrői, melytől azóta a legtöbb széptani kézikönyv visszhangzik. Összeköttetésben áll ez Goethe mondasával, hogy a művészet termékei nem a tömeg számára valók, melyet a legujabb kor divatos bölcseleje, Nietzsche, a maga arisztokratikus modorában még jobban kiélesített. Igazi bourgeois okoskodás ez, melyet Proudhon, a híres kommunista metsző gúnyval czáfol meg *Du principe de l'art et de sa destination sociale* című művében, oly elv, melyet Lamennais egyszerűen absurditénnek nevezett s amely Tolstoj gróft is megerősítette azon hitében, hogy a modern művészet teljesen utvesztőbe jutott s nem éri meg azt az áldozatot, melyet az emberiség, az állam érette évről-évre meghoz. Teljesen hamis okoskodás ez, melyet egyebekben kívül a művészet története minden léptenyomon megczáfol. Vajjon a Parthenon s az Acropolis propylaeumai, az eleusisi templom, az olympiai Zeus szentély, Phidias Pallas Atheneje a művész, vagy a kortársak hite szerint önmagukban hordották céljaikat, vagy pedig az istenek tisztelete volt rendeltetésük? S ha ez áll a Krisztus előtti kor remekeiről, mit szólnunk a középkori lélekemelő csuda dómokról, melyek mindegyike egy-egy megkövült imádság, egy-egy látható *sursum corda*? A sienai festő czéh 1355-ben írott nyilatkozata szerint ők, a festők, Isten kegyelméből arra hivatvák, hogy a hit csudáira oktassák a műveletleneket. A nagy Michel Angelo, kinek bizonyára elég magasztos fogalma volt a művészet rendeltetéséről, élte alkonyán ingyen vállalta el a Szent Péter templom kupolájának, a renaissance ez utólrerhetetlen remekének építését, Isten dicsőségére, ugymond és lelkének üdvösségére. És hogy egy magyar példát csatoljunk az eddigiéhez, nemde feltámadna sirjából s korbácsot fonna a mi Tyrtaeusunk, annak megfenyítésére, aki azt állítaná, hogy őt költeményei megteremtésére nem a haza szerelme ösztönözte, de a

lelki szükséglet, hogy egy-egy műremeket önmagáért alkosson meg?

A l'art pour l'art hamis elvével, amelyet Jungmann részletesen kimutatja, az ó-kor legnagyobb bölcselői és költői a leghatározottabban elvetettek, kapcsolatos az a szalon-esztetika, szalon művészkedés, mely nem annyira a népből és természetből s főleg nem a haza földjéből táplálkozik, mint inkább irodalmi termékekből s mely azért bármily magas fokra emelkedjék, soha sem fog annyi melegséget, fényt árasztani, mint az élettek a néppel, természettel összeforrt művészet s mely a legtöbb esetben hidegen hagy. Legtipikusabb képviselője ennek a német szellemóriás, Goethe, kiről igazán mindent el lehet mondani csak azt nem, hogy naiv volt, hogy hitt s hogy nemzetével együtt érzett. A kath. művészetnek alapelve a művészet és élet legbensőbb kapcsolata s a többek közt az, hogy igazán nagy művet, az egész emberiségnek szólót csak az teremthet, aki a szó szoros értelemben hisz tárgyában s hogy így a kath. művészetnek renaissancának újjászületésének elengedhetetlen feltétele a *művészeltek* újjászületése *lélekben és igazságban*. Legvilágosabban bizonyítja ezt a század első felének nagy konvertita művészei, főleg Cornelius, akinek fölséges művei épen azért hatnak az igazság erejével, mert hitből, meggyőződésből fakadtak. A művészet és hit belső kapcsolata magyarázza a bécsi dómépítő, a nemrég elhalt Schmiéd Frigyes áttérését is, kinek tervei szerint épült hazánk legszebb temploma a pécsi székesegyház. Carlyle Tamás Heros and Hero worship művében azt mondja, hogy minden nagyságnak, teljes nagyságnak nélkülözhetetlen alkotórésze az őszinteség s Dante halhatatlan művének csudás hatását egyrészt, ama mély belső hitből magyarázza, melylyel Dante lelke tárgyát átfogta s mely oly élő, oly mély volt, hogy a nagy költő kortársai e szavakkal mutogattak rá: ime az ember, aki volt a pokolban. Ugyan mi is magyarázhatná meg a középkori latin himnuszoknak, a nyelv középkori jellege dacára is páratlan hatását, ha nem a szinarany belsőség, őszinteség, hit, ha nem az, hogy szivből jöven, szivhez érnek; oly páratlan hatását, hogy a német bölcsélet emlőin nevelkedett Carrière nem habozik azokat az Augustus-korbelt latin, részben szintén salon irodalom, termékei fölé helyezni, műérték, műbecs tekintetében.

A keresztény művészet lelki kapcsolatot legteljesebb összhangot kíván egyrészt a *művész és alkotása* között, másrészt a *művészet és az emberi művelődés egyéb ágai* között. A művész tehát a maga *hitét*, a maga belső *meggyőződését*, a maga *harmóniáját* öntse művébe; ne legyen tárgy eszköz, melylyel technikai készségét ragyogtassa; mert csak az indíthat meg bennünket, csak az szólhat szivünkhöz, ami őszinte, ami meggyőződés, ami alanyi igazsággal is teljes. De legyen összhang a művészet és az emberi művelődés egyéb ágai között is; szép csak az lehet, amiben teljes harmónia valósul meg; ne jöjjön ellentétbe a művészet az emberiség se szellemi, se anyagi javaival; főleg ne jöjjön ellentétbe vallással, erkölccsel. Az egész ó-korral, legnagyobb bölcselőivel egyetértve, elitelendőnek, jogosulatlanoknak tartjuk azt a fajtát a művészetnek, amely nem emeli föl az emberi lelket, hanem romlásba taszítja; nem is tartjuk művészetnek, hanem visszaélésnek, az igaz művészet torzképének, a legmagasztosabb, legigazabb szépség ellentétének; üldözendőnek Kazinczy szavai szerint:

Bántani mást vadság; más a lélektelen író?
Ezt hozzád s hozzám nem köti semmi kötél...

A művészetnek *lelkesnek* kell lenni. A *szépség*, amennyiben a művészet tárgya, érzékföltött tulajdonsága a dolgoknak, azok belső tökéletessége, melynél fogva valami a *tökéletes* szeretet tárgya lehet, vagyis *szeretet tárgya* önmagáért. A szépség elemei Aristoteles szerint a rend, az arányosság, a határozottság... a rendet azonban Szent Tamás szerint csak az ész ismerheti föl. A legfőbb, legtökéletesebb szépség maga *Isten*. bármily nehéz legyen is itt e földi életben, szépségét, hogy úgy mondjam éreznünk... Isten után Jézus szent embersége, mely az isteni természettel egyesült, a legnagyobb, legteljesebb szépség; utána közvetlenül a Boldogságos asszony következik, kiről remekül mondja Szent Bernát, hogy az ég napját ő a test felhőjébe burkolta s azért viszont az égi nap, sol iustitiae őt is saját szépsége ragyogásával borította el... Természetes dolog, hogy bár ez a legfőbb eszmény a művészetben, de azért a művészet mindezt érzéki alakba burkolva alkotja meg, azaz testesíti meg. És itt a művész a *legnagyobb művészt* Istent követi, akinek, hogy úgy mondjam, művészi tevékenységéről mondja a karácsonyi praefatio... hogy a *megtetesült ige mysteriumában lelki szemünk előtt Isten dicsőségének új fényugára ragyogott fel, hogy midőn láthatólag megismerjük Istent, általa a láthatatlan dolgok szerelmére gyuladjunk*... Az alkotó művész, hogy úgy mondjam, legdicsőbb megtetesítő munkája a második isteni személy emberré létele volt, melyről a nagy apostol azt mondja: *nagy az isteni kegyesség titka, mely kinyilvánított a testben, igazoltatott a lélek által, hirdettetett a pogányoknak, hitelt nyert a világon, fölvetett a dicsőségbe*...

Valóban ez a világ a *megtetesülés világa*, a *művészet világa*. Az üdvözítő nemcsak maga jelent meg *látható alakban*, de összes kegyelmeit, áldásait merő érzéki látható, hallható, tapintható, izlelhető jelek közvetítésével árasztja reánk. Minő látóhatárt nyit ez a gondolat a *vallás és művészet* válhatatlan *szövettségére*! A vallás nem lehet el művészet nélkül: a kath. egyház szertartásai, a szentmise, a szentégek, melyek által az egyház közli a hivekkel az üdvösségre okvetlenül szükséges kegyelmeket, mi egyéb, mint a szó legmagasztosabb értelmében vett műalkotás... A színhely, a templom ép' úgy, mint annak berendezése, mint a vallási ténykedések jelenetei. *A vallás nem lehet el művészetek nélkül*; egyet sem nélkülözhet: költészet, zene, szónoklet, szobrászat, festészet, építészet, ötvös-művészet, mindanyukra szüksége van; tanít, buzdít, megrendít, elbájol velük, azt teszi, a mit a megtetesülésben tett Isten: hogy általa a megtetesült ige által a láthatatlanok szerelmére gyulaszt föl bennünket...

De a művészet se lehet el a vallás, a katholicizmus nélkül; hiszen legmagasztosabb, legdicsőbb eszményeit nem mondom, hogy tárgyát, mert e szó nem méltó ide, a vallás szolgáltatja. *Pap* a művész, a szó legteljesebb értelmében; lemondhat-e azon dicsőségéről, hogy a legfőbb alkotó, Isten munkáját folytassa; ragyogtassa az elbájolt lelkek előtt a láthatatlan és látható világ harmóniáját; azt az összhangot, mely után epedett a görög művészet, de a melyet csak sejtett; amely a megtetesült ige által ragyogott a világra: apparuit gratia dei Salvatoris nostri...

Am ha az egyház művészetvel veszi körül az ember életét bölcsőtől sirig, ha a gyönyörű, mély értelmű szertartások folyamán és által közli az emberi lélekkel a megváltás kegyelmét; nem kell-e az egyház szolgájának minden

törekvéssel azon lennie, hogy értse, átérze a művészet szépségét, báját; mély szimbolizmusát a szertartásoknak, melyeket kiszolgált, az Isten háza igaz díszét, a melyet elő kell mozdítania; egyszóval nem kell-e legalább közeledni a papságnak azon művészeti állapothoz, amely a középkorban uralkodott, midőn a művészek egy jó része a papságból került ki? Viszont ha az egyház szertartásai a művészetnek oly kimeríthetetlen tárházát képezik, nem kell-e a művészeknek viszont megközelíteni a papság theologikus képzettségét; a szentírást, a szentek életét, a szertartásokat beható tanulmány tárgyává tenni s azokból meríteni erőt, ihletet? Ez volt a Corneliusok, Overbeckek, Führichek utja, de ez az összes megindult katolikus mozgalmak célja is: a katolikus papság és hivek legbensőbb egyesülése... cor unum et anima una...

A párisi világkiállítás műcsarnokában járván, megvalloim. csüggedés vett rajtam erőt; láttam én ott művészetet, amely szántszándékkal kerüli a szépet, de kerüli a világosságot is, amely nem ismer harmóniát, arányt, a mely — sokszor úgy tűnt fel — az emberek korlátosságára, együgyűségére, tudatlanságára számít, a mely kerüli a becsületes munkát. Láttam sok lélekemelőt, magasztosabb művészetből minél kevesebbet láttam. Mindegy; a legrosszabb utat, a lelketlen naturalizmus utját sokan elhagyták már; és ha a szimbolizmus neve alatt sok visszaélés folyik is, lehetetlen, hogy az érthetőbb, szebb, művészi ambícióra méltóbb szimbolizmus nincs, mint az egyház, a vallás szimbolizmusa, lehetetlen, hogy ez uton művészeink a legnagyobb feladatok magaslatára ne emelkedjenek. Adja Isten, hogy nálunk Magyarországon is ez legyen a művészet iránt általánosan megindult érdeklődés legszebb virága s hogy főleg hivatott művészeink érezzék a mi nagy halhatatlanunkkal, Arany Jánossal a katolikus művészet fenéségét. Arany Jánossal, ki Dante olvasásakor, «állván vízének mélységei fölött» a többek közt e szókra fakadt:

Csudálatos szellem! egy a mérhetlen
Éggel, amely benne tükrözik alattam!
Egy csak a fönségben és a terjedetben
És, mivel mindenik oly megfoghatatlan.
Az ember, a *költő* (mily bitang ez a név!)
Hitvány koszoruját, reszketvén, eljejt
És mintha lábait szentegyházba tenné,
Imádva borul le, mert az Istent sejtí.

A Fenséges „barátom uram.”

József főherceg Ő cs. és kir. Fenségének nagyváradi időzése alkalmából, hozzuk köz tudomásra a következő kir. hercegi adomát. — Ezelőtt — mondjuk tíz évvel — a debreczeni és pápai ev. ref. főiskolák szuplikánsai, találkoztak Alesuth határában. Mind a kettő adományokat gyűjtött a főiskolában növelt; szegény, jó tanulók felsegélésére. Szóba jött a Fenséges kir. hercegnél tisztelgés.

Mind a kettő vágyott látni azt az embert, kit a népszerűet adomákkal, a mindennapiélet eme legendáival övez körül. E tárgyról beszélgetve érkeztek a kir. hercegidiszes park kerítéséhez. Mi sem természetesebb, hogy a két diák nekidült az »uri gerádjának« s élvezettel nézgették a messze látható park gyönyörű részleteit, jóízű diákos mondasokat eresztve meg amaz esetre, ha nekik is ilyen 10—12 holdas földet juttat majd a tisztelt ország valamelyik becsületes ev. ref. eklézsiája! Egyszerre csak ollócsattogás hangzik fel! Közeliükben egy makrapipás, nagy kalapu, szürke kitlis alak tűnik fel, szorgalmasan nyirogatva a tulnövő és a vihar által megrongált ágakat.

— Kérem barátom uram — kezdi a szót

Debreczen követe — szabad lenne a parkot közelebből is nézni?

- Szabad!
- Nem haragszik meg reánk valaki?
- Nem!
- Bemehetünk?
- Be!

A két diák leporozta egymást úgy a hogy, — mert hát a kertek is meg kell adni azt a tiszteletet, a mit *gasda* megérdemel. És hogy a »barátom uram« foglalkozását ne zavarják, pusztán kalapot emelve mentek el mellette a kerti uton. — Észrevették azonban, hogy a »barátom uram«, mint a ki a dürgést jól ismeri, újra meg újra közelükbe kerül. — Haiszen, joga van még gyanakodni is! — A mint azonban egy különösebb csoportozatnál kiválszóbban gyönyörködtek: a kitlis ur mellettük terem s olyan okosan beszél a furcsa virágról, hogy Kovács János professzor ur sem beszél okosabban! Persze, hogy hallgatják, sőt még azt sem veszik rossz néven, hogy az »értelmesnek látszó, befentes ur«, a diákokat, szintén »barátom-uramék«-nak szólítja. — Tanult ember lehet azért, hogy most a kertben *babrá!* Mert az látszik, hogy nem főkertész, de nem is afféle kerti munkás. Szóval, a két diák nagy örömmel követte a »barátságos embert«, a ki bevezette végül őket egy filegóriába, a hol már jóféle Dreher-sör volt felbontva. Beszélgettek adomáztak. El is felejtették a bemutatkozást. Nem jött ki a sorjal! Mert a derék »barátom uram« mindig tudott valami újat tódítani. — De mert az idő is mult, a helybeli tiszteletest is délelőtt kell felkeresni, meg aztán a *fenséges urat* is meg kell még *látogatni*, ahhoz pedig egy kis tisztálkodás okvetlenül szükséges; hát: megköszönték az engedelmet, a kalauzólást meg a — sör italt; megparoláztak a kitlis urral, a ki őket a kapuig kísérte és ott kérdezte meg, hogy: miféle sorbul akarják meglátogatni a kir. herceget? mert hát: ma délelőtt, két generális jön hozzá s mikor azokkal összeül, bizony várhatja őt más ember fia!

A diákok elmondják, hogy szó a mi szó egy kis piz is jó volna, de még jobban szeretnék ha *elevenen* láthatnák meg azt a jó urat, mert még *képből* sem ismerik, stb. A diákok által felmutatott kis könyvet átvette a kitlis ur s azt mondta, hogy majd bejuttatja ő a kir. herceghez rövid uton. Ő már tudja az ilyen dolog módját. Sikere is lesz a dolognak, legalább a mint ő ismeri a kir. herceget, — pedig gyerekkora óta ismeri!

A két diák ezt is megköszönte s a kapunál újra paroláztak az értelmes urral, a ki — rövid félóra mulva elküldte a két könyvet 1—1 tizest rejtve azokba. Két levelet is küldött. 1. »Debreczeni barátom uramnak« 2. »Pápai barátom uramnak« felirással. Mindegyikben két drb tizes volt a kir. hercegtől! — Megköszönni nem lehetett mert — ott voltak már a — generáli-ok.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vásár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 8—5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

Augusztus 17.—19. Az országos kath. kongresszus Budapestben.

Augusztus 18. Nagy kivilágítás Budapestben Ő Felsége 70-ik születés napja alkalmából.

Augusztus 19. Népünnep a Rhédey-kertben.

Augusztus 19. Az iparos ifjak színelőadása a Sasban.

* **A király születésnapja.** A dicsőségesen uralkodó ősz királyunk *I. Ferencz József* folyó hó 18-án tölti be születésének *hetvenedik* évét. A város illően készül megülni a nagy napot s tegnap a polgármester felhívást intézett a város polgárságához, hogy alattvalói hódolatának ez alkalommal külsőleg is adjon méltó kifejezést és a házakat lobogózza fel. A felhívás így hangzik:

I. Ferencz József Ő csász. és kir. Felsége, Magyarország apostoli királya e hó 18-án tölti be legmagasabb születésének 70-ik évét.

Felkérem a város közönségét, hogy a legalkotmányosabb uralkodó, Felséges urunk s királyunk iránt mindenkor érzett alattvalói hódolatucknak ez alkalommal külsőleg is adjunk kifejezést az által, hogy a legmagasabb születésnap ünnepén, e hó 18-án (szombaton) házainkat lobogózzuk föl.

A város törvényhatósági bizottságának t. tagjait pedig különösen is felkérem, hogy a f. hó 18-án délelőtt fél kilencz órakor a lat. szert. székesegyházban *József kir. herceg Ő cs. és kir. Fensége jelenlétében* megtartandó ünnepélyes hálaadó Istentiszteleten minél nagyobb számmal megjelenni sziveskedjenek. Nagyvárad, 1900 augusztus hó 16.

Bulyovszky József,
polgármester.

E napon a székesegyházban az ünnepélyes nagy misét, melyen *József kir. herceg* is jelen lesz, *Schlauch* Lőrincz bibornok-püspök tartja fényes papi segédlettel.

A szent mise alatt a műkedvelőkkel megerősített énekkar a budapesti 1. honvédszenekar közreműködésével *Beleznay* Antal székesegyházi karnagy vezetése alatt a következő egyházi zeneműveket adja elő:

Dr. Szemelhy: Ecce Sacerdos.

Schöpf: Te Deum.

Beleznay: Szt. Lőrincz mise.

Lányi: Deus Meus.

Cherubini: O salutaris hostia.

* **A honvédlaktanya építése.** A nagyvárad honvédszolgálati laktanya építésére a honvédelmi minisztériumban a versenytárgyalást már megtartották s a legelőnyösebb ajánlatot *Rimanóczy* és *Rendes* nagyváradai építésszek tették, a kik így a laktanya építését meg is kapták. Ez alkalommal a minisztérium az építés vezetésével és ellenőrzésével *Köszeghy* László kir. segédmérnököt, nagytehetségű és törekvő fiatal építész mérnököt, művezetőül pedig *Ullmann* Gyulát bizta meg. Az építést már megkezdték. A fundamentumokat már javában ássák s e napokban hozzálátanak az alapozáshoz. A laktanya a kidolgozott költségjegyzék szerint *1 millió és 100 ezer koronába* fog kerülni. A kaszárnya egy emeletes lesz s ez ősszel már fedél alatt kell lennie, a jövő évi szeptember 1-én pedig teljesen felszerelve kell, hogy rendeltetési céljának átadják.

* **A jegyzői vizsgálatra már nem lehet jelentkezni.** Nemrég közöltük volt a lapunkban, hogy *Szunyogh* Péter, Biharvármegye alispánja azzal a kérelemmel fordult a belügyminiszterhez, hogy kivételesen még e régi rendszer szerint engedessék meg a jegyzői vizsgálatra való bocsátás mindazoknak, a kik a f. évi június 23-án kibocsátott körrendelet megjelenése után jelentkeznek, ha azok a kellő elméleti és gyakorlati képesítéssel bírnak. Erre vonatkozólag a miniszter leirata tegnap érkezett meg az alispánhoz, mely szerint a miniszter a kivételes vizsgálatokat nem engedélyezi.

* **A bolgár fejedelem trónraléptének ünnepe.** Ferdinánd fejedelem trónraléptének 14-ik évfordulója alkalmából ma délelőtt a szófiai székesegyházban ünnepi istentisztelet volt, a melyben valamennyi miniszter, a diplomáciai kar, a katonai és polgári hatóságok fejei és nagyszámu közönség vett részt. A tervbe vett csapatszemplét a rendkívül nagy zivatar miatt nem tartották meg. A zivatar nagy kárt okozott. Több táviratvonalon megszakadt a közlekedés — Wiesbadenből pedig az a távirati hír érkezett, hogy Ferdinánd bolgár fejedelem nem

fürdőhasználatra érkezett ide — mint a Rheinisch-Westphalische Zeitung helytelenül jelezte — hanem csak rövid tartózkodásra és még az este visszatért Nauheinba. Ittléte alatt a fejedelem bucsukihallgatáson fogadta Reichenau szófiai német diplomáciai ügyvivőt, a kit guatemalai követté nevezett ki és átadta neki a polgári érdemrend nagykeresztjét.

* **Egy vásott gyerek garázdálkodása.** Hogy minálunk az utcai gyerekek mennyire csintalanok s mily kellemetlenségeket okoznak, bizonyítja az alábbi eset. Tegnap este javában folyt az előadás a Nagy-piaczon felállított műarénában, a mikor egy incidens megzavarta. Kivülről valami vásott gyerek követ hajított be a zsufoolt arénába, mely egy uri embert fején talált, hogy arczát a vér elborította. Persze rögtön a dolog után néztek, azonban akkorára a tettes elinalt s így nem sikerült nyakon csipni. A dolgot feljelentették a rendőrségen, mely most erélyesen nyomoz, hogy a csintalan gyereket kézrekerítse és tettehez méltóan megbüntesse. — De sok ilyen neveletlen gyerek van itt Nagyváradon, az illetékes hatóságnak tenni kellene róla.

* **A honvédszenekar térzenéje.** A budapesti 1. kerületi honvédszenekar holnap délután 4—6 órák között dezséri *Bachó* István karmester vezetése alatt a Schlauch-téren térzenét tart.

* **Agyonlőtt lökött.** A tolvaj foglalkozást életével fizette Maczák Pál geryei lakos, a ki életének javarésztét lököttéssel töltötte el. Több-ször volt már ugyan ezért a foglalkozásáért a börtönben, de azért nem javult meg. A mult héten egyik régi pajtásával Kardos Imrével került össze s a találkozás öröme nyomban elhatározták, hogy el mennek lovat lopni. E hó 12-én éjjel az előre megbeszélte terv szerint el is indultak Cromptó István tanyájára, a honnan két szép szürkét akartak elvezetni. Már kivezeték az egyik lovat az istállóból, a mikor az eresz alatt alvó gazda felébredt s a sötétben csakugy vaktából az istálló felé lött, hol a kivezetett lo állott. A lövés után jankiáltás hallatszott s mire a gazda a cselédséget felverte és lámpával az istállóhoz ment, már csak Maczák élettelen holttestét találták, még akkor is kezében tartotta a kivezetett lo költő-fékét. A csendőrség kinyomozta aztán Maczák tolvajtársát a kit letartóztattak és átadták a bíróságnak.

* **A boros-jenői zászlóalj Nagyváradon.** A nagyvárad 4. honvéd gyalogezredetkiegészítő boros-jenői zászlóalj megérkezett s tegnap az Alpár környékén tartott nagy gyakorlaton és táborigazgatáson is részt vett.

* **A nagybárodai országos vásár.** A kereskedelemügyi m. kir. miniszter legújabb rendelkezésével megengedte, hogy a Biharvármegye területéhez tartozó *Nagybárod* községben a f. évi augusztus hó 20-ára eső országos vásár ez évben kivételesen augusztus 21-én tartassék meg.

* **Tűz a Kis-temető-utcán.** Tegnap reggel hat órakor a Kis-temető-utcán tűz ütött ki. *Rádny* Péter istállója fogott tüzet, mely le is égett. A láng átsapott a szomszéd *Veres* Sándor házára, azonban szerencsésen sikerült a tűz tovább terjedését megakadályozni.

* **Előbb kellett volna.** Nehány esztendeje az volt a telekspekulánsok legkitünőbb üzlete, hogy leltári áron, vagy még azon alul is, telket kértek a székesfővárostól ipari vállalatok építésének céljára. A főváros a közgazdasági érdekek előtt meghajolt, a telkeket odaadta s az új tulajdonos vagy egyáltalán nem épített, hanem jó áron továbbadta a telket, vagy ha épített is, a gyár helyett bérkaszárnyákat emeltetett. A fővárosi tanács azonban okult Budapest kárán s mostanában már szigoruan ellenőrzi, valjon a telken tényleg gyárat építenek-e s azt is megköveteli, hogy igazán építsenek is. A villamos- és közlekedési vállalatok

számára alakult budapesti részvénytársaság is kapott ilyen olcsó telket a külső soroksári uton. A tanács többször felszólította, hogy építse már fel a megígért gyárat, de mert ez nem történt meg, ma kétezer koronára megbírságotla.

* **A nagyváradi 48-as Népkör** folyó év augusztus 5-én tartott nyári mulatságán felülfizettek: Daday József 4 korona, Tarsoly Ferencz 2 korona, Svarcz Izidor 2 korona, Gerencsér József 2 korona, Beczkay Lajos 2 korona, Borsos József 2 korona, Milibák József 2 korona, Nagy Lajos tímár 2 korona, Stern Hermann 2 korona, Király Zsigmond 2 korona, Fröhlich János 1 korona, Fröhlich György 1 korona, Bereczki Sándor 1 korona, Mokri János 1 korona, Harmos János 1 korona, Krás András 1 korona, Weisz Lajos 1 korona, Szabó Lajos 60 fillér. Fogadják a felülfizetők a 48-as Népkör szíves köszönetét.

* **Verekedés a Körözs-korzón.** Szerdán reggel épületes zavargásnak voltak tanúi a Körözs-korzó melletti lakók. Négy berugott cigány óriási lármát csapva vonult a sétátérren és ugyancsak káromkodtak. A veszekedésnek nagy verekedés lett a vége. Egymás czókmókját bedobálták a folyóba, azután birokra keltek. Püfölték egymást amugy Isten igazában, mely jelenet jó ideig tartott. Mikor a harcias felek dagadt képpel és összetépett ruhával belefáradtak a kimerítő multságba, felhagytak a verekedéssel és tovább folytatták az utjokat. Érdekes a dologban, hogy a cigányok egész zavartalanul üzhették zajos játékkukat, mert az egész környéken nem volt rendőr, aki a nagy zajt meghallotta volna és a verekedést megakadályozta volna.

Kinai háboru.

A háboru mai állásáról a következő távirataink szólnak:

A szövetségesek Pekingben.

London, augusztus 16. (Saj. tud. táv.) A »Daily Express« jelenti Hongkongból tegnapi kelettel, hogy a szövetségesek e hó 13-án Peking elé értek. A »Daily Telegraph« egy tegnap föl adott washingtoni táviratot közöl, a mely szerint az ottani hatóságok úgy vélik, hogy a szövetségesek már Pekingben vannak. A »Times«-nek jelenti Sanghaiból, hogy az alkirály e hó 10-én arra kérte az angol kormányt, hogy vonja vissza az indiai csapatok partraszállítására vonatkozó parancsot. Noha az alkirály később ezt a követelést visszavonta, hogy elkerülje a nemzetközi megszállást, a brit kormány mégis elrendelte, hogy a csapatok partraszállítása tekintetében várják be további parancsait.

Köln, aug. 16. (Saját tud. távirata.) A *Kölnische Zeitung* szerint a szövetséges csapatok már elérték Pekinget. Tuan herczeg és a boxerek többi vezérei Pekingből elmenekültek.

Newyork, aug. 16. (Saj. tud. táv.) *Newyork Journal*-nak megbízható forrásból jelentik, hogy a csapatok még hétfőn benyomultak Pekingbe. A követek meg vannak mentve és a hadseregnél vannak oltalomban.

Li-Hung-Csang a békeközvetítő.

Róma, augusztus 16. (Saj. tud. táv.) A Stefani-ügynökség jelentése. Salvago

Roggi pekingi olasz követtől a londoni kínai követ közvetítésével egy e hó 9-én kelt távirat érkezett ide, a mely szerint Li-Hung-Csang-nak a békealkudozások vezetésére meghatalmazott miniszterre való kinevezését közölték Salvago Roggival és a többi pekingi követtel. A távirat megjegyzi, hogy a kínaiak folytatják a lövöldözést az angol követség ellen.

Egy angol miniszter a kínai háboruról.

London, augusztus 16. (Saját. tud. táv.) Brodrick parlamenti államtitkár tegnap Witleyben beszédet mondott, a melyben a kabinet tevékenységét méltatta és a közben jelezte, hogy a választások nincsenek nagyon messze. A kínai eseményekre vonatkozólag kijelentette Brodrick, hogy akármit mondanak is, a kormánynak eltökélt szándéka, hogy az angol érdekeket mindenütt a világon minden eszközzel megvédje. Angliának nagy érdekei vannak a Jangce völgyében. A kormány tehát, ha szükségük lesz, csapatokat fog partraszállítani Sanghaiban, hogy Angliát megvédje a törvénytelen és anarchia uralma ellen. Azt hiszi azonban, hogy a kínai helyzet most megnyitottabb, mint volt néhány nappal ezelőtt. A csapatok közel vannak Pekinghez és úgy a kínai kormány, mint a kínai hatóságok tudják, hogy a hatalmasságok személyesen fogják őket felelőssé tenni mindenért, a mi a követségeket éri. Azt hiszi továbbá, hogy Waldersee grófnak, ennek a kiváló német tisztnak a Csiliben lévő haderők főparancsnokává való kinevezését mindenki kedvezően fogadja. A kinevezést már valamennyi hatalmasság elfogadta. Anglia gyakran átta, hogy érdekei azonosak Németország érdekeivel. Reméli, hogy a csapatok jó bajtársi viszonyban fogják kivívni a diadalt és hogy a közös eljárás még szorosabba fogja fűzni a többi nemzetet és Angliát összekötő kapcsolatot. A szónok azután örömet fejezte ki a felől, hogy az angol tengernagynak és az angol főkonzulnak sikerült a Jangce völgyében megszereznie az alkirályok támogatását. Reméli, hogy befolyásunk véget fog vetni az anarkianak, a mely nemcsak Kína jövőjét, hanem az egész világ békéjét fenyegethette volna.

EGYESÜLETEK

„Magyar állami alkalmazottak Egyesülete“.

A helyben székelő állami hatóságok alá tartozó altisztek és szolgák jövőjüknek biztosítása s családjuk jólétének előmozdítása szempontjából folyó hó 15-én délután 3 órakor az »Igazságügyi palota« 96. számú tanácstermében értekezletet tartottak.

Az értekezletre a tisztségre előzetesen felkért Sonorán Lukács kir. törvényszéki irodagazgató ur volt szíves elnökölni, ki a József kir. herczeg ur ő Fenségének magas védnöksége alatt álló »Magyar állami alkalmazottak Egyesülete« alapszabályait s az elnökség által közölt értesítést, ügyviteli szabályokat tüzetesen s kimerítően megismertetvén, a jelen volt mintegy 50 alkalmazott, miután a nevezett egyesület célját érdekeikkel teljesen azonosnak találta, egyhangulag kimondotta, hogy ezen egyesületbe való belépés felette üdvös és czél szerű, miért is a fiók-egyesület felállítását megállapította, a jelen voltak közül 30 azonnal kijelentette belépését és a további teendőknél alapszabályszerű vitelére bizalmi férfiakul Lázár György kir. fogház iroda-vezető őrmestert és Rákosi Ferencz kir. törvényszéki kapust egyhangulag megválasztotta.

Mindazon állami alkalmazottak, kik az értekezleten jelen nem lehettek s az egyesületbe be-

lépni óhajtanak, forduljanak a bizalmi férfiakhoz, kik felvilágosításokkal bármikor szívesen szolgálnak.

IRODALOM.

A magyar nemzet története, kapcsolatban a világtörténet főbb eseményeivel. A katolikus népiskolák felső osztályai számára írta Györffy János. A nmélt. püspöki kar által kiadott tanterv szerint. Budapest. A Szent István-Társulat kiadása. 1900. 8-rét, 96 lap. Ára 48 fillér. Ezzel a könyvvel, melynek szerzője a fővárosi tanítói kar egyik legderékabb tagja, a Szent István-Társulat nemcsak a népiskolák tanuló ifjúságának tankönyvet, de a köznépnek hasznos olvasmányt is ad a kezébe. Mert ez a történelmi tankönyv néplolvasmánynak is igen érdekes és becses. Előadása olyan világos, nyelvezete olyan könnyű, hogy játszva tanulni meg belőle a történelmet. A mi pedig a könyvecske kiállítását illeti arról a legszigorubb bíráló is csak a legjobbat mondhatja. Nyomatatása a Stephaneum könyvsajtóját dicséri. Meg kell itt említenünk, hogy a könyv szövegét igen sok kép teszi változatosabbá. Ezek a képek, melyek egytől-egyig művészi kivitelűek, nagyon fognak tetszeni a gyermekeknek is meg a szülőknek is és kiváló mértékben mozdítják elő a magyar nemzet történetének ismeretét és szeretetét. És végül nem utolsó előnye a szóban forgó tankönyvnek az alacsonyra szabott ár. Midőn tehát a Szent István-Társulat legújabb tankönyvkiadványát a piacra bocsátja, nyugodt lelkiismerettel és önérettel hívja föl arra az összes tanférfiak és az érdekelt közönség figyelmét.

ZENE és MŰVESZET.

Nótás könyv. 530 magyar nóta, gyűjtötte Szunyogh Lorándné, előszóval ellátta Jókai Mór. Ára 3 frt.

»A magyar szalonokban lábrakap az a balhít, hogy a magyar zene gyakorlása hátrányára van a klasszikus zenében való előhaladásnak.«

Engedje meg, Nagyságos Asszonyom, hogy Nótás könyvéhez irt előszavából ezt a pár sort kikapva, ezért a néhány sorért külön is legőszintébb elismeréssel adózzam.

Mérsztség kellett ahhoz, hogy valaki azt a klasszikus féltékenykedést a maga nevében balhítnek nevezze, mert hiszen a klasszikus zene képviselői már szinte megszokták olyan szüverén lenézéssel beszélni a magyar zenéről, mintha az nem is volna zene, hanem csak olyan furulyázás, hegedünyiszogtatás.

Van ebben a nyilatkozatban valami a korunkat elárasztó nemzetközi gondolkozásból, de a legtöbb benne mégis csak a tudatlanság.

Nem ismerik a magyar zenét, ergo nem is vesznek róla tudomást.

És az ilyen önhittekekkel szembeszállani, ehhez valóban olyan bátorság, a magyar zenének olyan szeretete és olyan ismerete volt szükséges, a minő Nagyságos Asszonyom határozott szavaiban nyilvánul.

»A magyar faj szív-világát és kedélyi életét adja vissza a magyar népdal és, mondjuk ki röviden, a magyar nemzet faji kiválóságait. A ki a magyar dalt kedveli, a magyar népet szereti meg. S a ki a magyar dalokat összegyűjtve, megőrzi e nép legjellegzetesebb nemzeti sajátságainak emlékét, az megérdemli, hogy elismeréssel és hálával vegyék fáradozását.

Nagyságos Asszonyom, ez a könyvecske azonban nemcsak egyszerű emlék, hanem fegyver is, fegyver a magyar zene ócsárlói ellen. Ha most még valaki a mi zenénkről ócsárló

hangon fog nyilatkozni, odaadjuk kezébe Nagyságod könyvét. Játsza le ugy, a hogy írva van, magyarosan, érezze át, ha tudja, a hogy írva van: magyarosan; és akkor a magyar zenének egy újabb buzgó párthive lesz.

Még szeretnék néhány dicséret szóval megemlékezni azokról a dalokról, melyeket e könyvben maga a muzsától ihlett gyűjtő szerzett; de tudom, hogy annak nehezeltelése lenne a vége Nagyságom Asszonyom részéről — inkább elhagyom.

A könyvet ajánlani sem fogom, mert fölösleges. A ki nem ismeri, annak elég ajánlás a gyűjtő neve, a ki pedig egyszer kezébe vette, az le nem teszi, míg valamennyi strófáját meg nem tanulja.

S azt hiszem, Nagyságom Asszonyom, fáradságos munkájának ez lesz legszebb jutalma.

* * *

REGÉNY-CSARNOK.

Balny város titka.

Regény.

Francziából fordította: K-ö.

21.

Dubreuil egy perczig sem volt kétségben szive állapotja iránt. Az első napoktól kezdve elragadta őt Lucie egész lényének megmagyarázhatatlan bája s ő minden ellenállás nélkül átengedte magát a gyöngédebb érzelmeknek, boldog volt, hogy szerethette ezt a szép leányt s nem volt más vágya, mint hogy őt magának mondhasssa.

Jakab szerelmét azonban megzavarta az örökös kétség: vajjon Lucie is szereti-e őt? . . . Vajjon ha megkérné kezét, hajlandó volna otthagyni hazáját, ismerőseit, atyját és követni őt az ismeretlen távolba, más világrészre? . . . Ezen kérdések sokat foglalkoztatták, mikor szótlanul ülte Lucie mellett gyönyörködött annak szépségében.

Egy napon még szótlanabb, még tartózkodóbb volt, mint máskor. Lucie megszólalt:

— Mi baja van, miért olyan szótalan?

— Elutazásomra gondolok. Bánt a gondolat, hogy eljön az óra, mikor örökre el kell önt hagynom.

— Akkor hát ne gondoljon rá.

— Hát kegyed nem gondol rá soha? Én nem tudom ezt a gondolatot eltűzni magamtól . . . hogy örökre elválnék! . . . Ilyen az élet! Ön folytatni fogja előbbi egyszerű életét, melyet egy kis időre megzavartam, azután . . . azután elfelejt. Én pedig . . .

— Bizonyára ön is elfelejt, szakította a félbe Lucie.

— Soha! én nem feledem el soha . . . ön azonban másokkal ismerkedik meg, férjhez megy . . .

— Férjhez megyek! kiáltott fel Lucie meglepetve; úgy látszott, hogy ez a dolog soha sem jutott eddig eszébe.

Néhány pillanatig szótlanul nézett maga elé, azután megszólalt kissé reszkető hangon.

— Rosszul esik Jakab, hogy így beszél. De ne gondolja, ne higgye, hogy . . . atyám meg én valaha elfelednők az ön itt tartózkodását.

— Bocsásson meg, mondá Jakab nagyon alázatos hangon, de ha tudná . . .

(Folyt. köv.)

Kitüntetések a párisi kiállításon.

Páris, aug. 16. (Saját tud. távirata) A kiállítási jury az I. csoportban (Nevelés- és oktatásügy) a következő résztvevőket tüntette ki: Az I. osztályban (Népiskolai tanítás) a Grand Prix-t a magyar közoktatásügyi miniszteriumnak kisdudóvókéért, továbbá Liechtenstein herceg ausztriai kisdudóvói igazgatóságának és a horvát-szlavon kormányának ítélte oda. Aranyérmeket kaptak: a magyarországi népiskolai ta-

nitók-egyesülete, a magyar tanszermuzeum, a szerajevói országos kormány népoktatásügyi osztálya, az eperjesi tanítónő-képző intézet gyakorlóiskolája. Közreműködési aranyérmeket kapott Göz dr., a budapesti polgári iskolai igazgató és a turóc-szent-mártoni Matica irodalmi egyesület.

A 2. osztályban (Középiskolai tanítás) a Grand Prix-t a magyar közoktatásügyi miniszterium fiúoktatásért, a magyar közoktatásügyi miniszterium leányoktatásért, a boszniai kormány közoktatásügyi osztálya, a magyar nő-képző-egyesület és az Erzsébet királyné leányiskola kapta. Aranyérmeket kapott a horvát-szlavon kormány, a magyar Kogutowicz és társa cég és Lendl dr. Budapesten.

A 3. osztályban (Felsőbb oktatás) a Grand Prix-t az osztrák közoktatásügyi miniszteriumnak, a horvát-szlavon kormányának, a budapesti magyar királyi műegyetemnek, Eötvös Loránt bárónak és a magyar közoktatásügyi miniszteriumnak ítelték meg. Aranyérmeket kapott a szerajevói országos kormány közoktatásügyi osztálya és a szerajevói országos muzeum, a délszláv tudományos és művészeti akadémia Zágrábban, a magyar királyi bányászati és erdészeti akadémia. Högyes tanár, a magyar földtani intézet, Lóczy Lajos magyar egyetemi tanár, a magyar természettudományi társulat, a budapesti Kisfaludy-társaság és magyar madártani központi intézet.

A 4. osztályban (Szakoktatásügy) aranyérmeket kapott a budapesti országos mintarajziskola és a budapesti iparművészeti iskola.

Az 5. osztályban (Mezőgazdasági szakoktatás) a Grand Prix-t a magyar földművelésügyi miniszterium és a budapesti állatorvosi akadémia kapta. Aranyérmeket kapott a magyar-óvári m. kir. mezőgazdasági akadémia, a m. kir. földművelésiskolák kollektív kiállítása, a horvát-szlavon földművelés iskolák, a m. kir. földművelési miniszterium erdészeti osztálya, Bayer dr., a debreceni m. kir. gazdasági iskola és Zimmermann lovag.

Közreműködési aranyérmeket kapott Hutyrá Ferencz dr. (budapesti állatorvosi akadémia) Kossutány dr., Linnart dr. és Talmayer dr. (magyar-óvári mezőgazdasági akadémia), Nádaskey dr. és Rátz dr. (budapesti állatorvosi akadémia), Mollin (horvát-szlavon mezőgazdasági iskola), Müller dr. (debreceni földművelésiskola.)

Páris, aug. 16. (Saj. tud. táv.) A világi-kiállítás II. csoportjában (Művészetek) a magyar és osztrák művészek kaptak kitüntetések: Versenyen kívül: Pausinger Ferencz, Bernatzik és Brozik, Grand Prix: Klimt, aranyérem: Angeli, Hynais Mehhofer, Benzur, Csók és László. Azonkívül még többen kaptak ezüst érmeket.

TAVIRATOK.

A pápa és Umberto halála.

Bécs, aug. 16. (Saját tud. távirata.) A *Vaterland* mai száma írja, hogy Rómából nyert információk alapján a pápa Umbertoért nem rendelt misét, sem *Ferrari* bibornokot nem bizta meg, hogy nevében kondoleáljon, sem maga nem telegrafált, mikor hallotta a híresztelést, hogy a király nincs exkommunikálva. Ingerülten tiltakozott a király egyházi szertartások szerint való eltemetése ellen és rámutatott a szentszéki rendeletre, mely szerint a király név szerint volt exkommunikálva. Kényszerokokból megadhatták a temetést. A genuai érsek semmi megbízást nem kapott a király eltemetésére és *Margit* királyné imáját sem a szentszék, hanem a cremonai érsek, a királyi ház barátja, hagyta jóvá, a miről még nagyon sok szó lesz.

Hirek Pretóriából.

London, augusztus 16. (Saj. tud. táv.) A Daily Mail jelenti Lourenco-Marquezból

tegnapi kelettel, hogy a hó 14-én odaérkezett egy 35 személyből, nagyobbára asszonyokból álló orosz ambulancia, de vissza hívták, hogy azonnal Kinába menjen.

A Daily Telegrap jelenti Durbanból tegnapi kelettel, hogy *Buller* tábornok Baaerton felé.

Papp Dániel temetése.

Budapest, aug. 16. (Saját tud. táv.) Papp Dániel író nagy részvét mellett ma délután helyezték örök nyugalomra. A temetésen az ismert írónak sok író-társa és ismerőse vett részt. A koporsót számtalan koszoru borította.

Egy kolostor lángokban.

Budapest, aug. 16. (Saj. tud. táv.) Teschonból óriási tüzvész hírért jelentik. Az Orosz-Lengyelországban levő csen-szhovai monostor reggel óta nagy lángokban áll. A kolostorban, mely teljesen leégett, volt felállítva szent *István* és szent *László* nagy szobra, továbbá szent *Gellért*, *Fráter György* és *Báthory László*, a híres biblia fordító arcsképe, mely értékes történelmi emlékek, most a tűz martalékává lettek.

SZERKESZTOI POSTA.

Egy előfizető. 1. Még nem vagyunk feljogosítva, hogy a Madonna levelek irónóját eláruljuk. Nevében köszönjük szíves elismerését. 2. Amennyire lehetséges lesz.

KOZGAZDASAG.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, aug. 16.

Osztrák hitel	— — — — —	663.50
Magyar hitel	— — — — —	682.—
Allamvasut	— — — — —	655.50
Rimamurányi	— — — — —	516.—
Magyar jelzálog	— — — — —	424.—
Salgótarjáni	— — — — —	—
Wagon-kölcsön	— — — — —	—

Határidők.

Budapest, aug. 16.

Buza októberre	— — — — —	7.83
Buza júniusra	— — — — —	8.23
Tengeri	— — — — —	6.36
Rozs okt.	— — — — —	7.18
Zab okt.	— — — — —	5.45
Káposzta, repce, aug.	— — — — —	—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1900. aug. 16-án.

Magyar aranyjárdék 4%	— — — — —	96.—
Magyar koronajárdék	— — — — —	90.50
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4,0%	— — — — —	100.50
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2,1/2%	— — — — —	99.80
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	— — — — —	97.50
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	— — — — —	91.10
Italmérési jog megváltási kötvény	— — — — —	98.25
Horvát-szlavonföldterhermentesítési kötvény	— — — — —	92.50
Magyar nyerevény-sorsjegy-kölcsön	— — — — —	158.50
Tiszaszabályozás szegedi sorsjegyek kölcsön	— — — — —	189.—
Osztrák járadék papirban	— — — — —	97.50
Osztrák járadék ezüstben	— — — — —	97.—
Osztrák járadék aranyban	— — — — —	96.25
Osztrák korona járadék	— — — — —	97.40
Osztrák államsorsjegyek	— — — — —	188.50
Osztrák magyar bankrészevény	— — — — —	17.10
Magyar hitelbankrészevény	— — — — —	682.—
Osztrák hitelintézet részevény	— — — — —	663.50
Párisi vista	— — — — —	96.55
20 frankos arany (Napoleon'or)	— — — — —	19.34
Németbirodalmi márka	— — — — —	118.80
London vista	— — — — —	242.80
20 márkás arany	— — — — —	28.67

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

VASUTI MENETREN D.

Érvényes 1900. évi május 1-től.

Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár.							Kolozsvár—Nagyvárad—Budapest.							Püspök-Ladány—Debreczen—Érmihályfalva.						
Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	V. v.		V. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	V. v.		
Budapest ind.	6 50	8 30	1 55	5 45	9 15		Kolozsvár ind.		5 23	7	12 32	6 13	11 01	P.-Ladány ind.	4 06	1 24	5 35	10 53	2 29	6 08
Rákos >	7 02	8 51	2 08	6 06	9 28		Jegenye >		6 11	7 59	1 14	7 16		Debreczen >	5 14	2 33	6 26	11 44	3 36	7 41
Ujszász >	8 28	10 59	3 32	8 40	10 56		B.-Hunyad >		6 40	8 37	1 44	7 55	12 20	Érmihályfalva érk.	6 35	3 57		1	4 58	
Szolnok >	9 07	11 31	3 56	9 27	11 19		Csucsá >		3 25	7 09	9 19	2 15	8 37	12 52	Érmihályfalva—Debreczen—Püspök-Ladány.					
Szajol >	9 21	11 50	4 09	9 46	11 33		Rév >		5 26	7 47	10 08	3 01	9 32	1 34	Érmihályfalva ind.					
P.-Ladány >	10 43	2	5 28	11 53	12 55	4 54	Élesd >		5 54	7 59	10 25	3 15	9 49	1 48	Debreczen >					
Báránd >		2 12		12 07		5 11	Mező-Telegd >		6 21	8 11	10 42	3 28	10 07	2 01	P.-Ladány érk.					
Sáp >		2 27	5 48	12 24		5 32	F.-Vásárhely >		6 49		11 01		10 27		Debreczen ind.					
B.-Ujfalu >	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	5 58	Várad-Velenceze >		7 02	8 32	11 10		10 37	2 25	Debreczen >					
M.-Peterd >		3		1		6 15	Nagyvárad érk.		7 16	8 38	11 17	3 57	10 44	2 31	P.-Ladány érk.					
M.-Keresztes >		3 12		1 14		6 31	Nagyvárad ind.		2 22	8 43	11 36	4 10	11 04	2 38	Debreczen—Nagy-Léta—Vértés.					
Bors >		3 25		1 28		6 50	Püspöki >		2 36	8 52	11 47		11 14		Vértés ind.					
Püspöki >	11 48	3 32		1 36		7 02	Bors >		2 47		11 54		11 22		Nagy-Léta					
Nagyvárad érk.	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	7 16	Mező-keresztes >		3 12		12 05		11 37		Debreczen i.					
Nagyvárad ind.	12 16	3 58	6 46	2 06	2 18	12 25	Mező-Peterd >		3 30		12 17		11 50		Sáránd >					
V.-Velenceze >		4 05		2 30	2 25	12 32	B.-Ujfalu >		4 07	9 23	12 29	4 50	12 05	3 18	H.-Bagos >					
F.-Vásárhely >		4 16		2 41		12 45	Sáp >		4 39	9 38	12 47		12 25		H.-Pályi >					
M.-Telegd >	12 48	4 38	7 15	3 03	2 50	1 12	Báránd >		5 01		1 01		12 41		M.-Pályi >					
Élesd >	1 02	4 56	7 28	3 21	3 04	1 37	P.-Ladány >		5 17	10 06	1 34	5 40	1 19	4 03	N.-Léta-					
Rév >	1 26	5 20	7 50	3 45	3 26	2 10	Szolnok >			11 21	3 08	6 59	3 04	5 19	Vértés érk.					
Csucsá >	2 16	6 31	8 37	4 53	4 16	3 49	Ujszász >			11 44	3 35	7 32	3 37	5 39	Sáránd—Derecske.					
B.-Hunyad >	2 49	7 16	9 08	5 32	4 52	4 48	Rákos >			12 03	3 58	7 50	4 05	5 58	Derecske—Sáránd.					
Jegenye >	3 15	7 49	9 33	6 01		5 34	Budapest érk.		1 50	6 20	9 40	7 10	7 50	Sáránd ind.						
Kolozsvár érk.	3 50	8 33	10 08	6 59	5 55	7 40								Derecske ind.						

Nagyvárad—Szeged.				Szeged—Nagyvárad.				Nagyvárad—Arad.				Arad—Nagyvárad.			
Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	
Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 00	Szeged ind.	3 40	10 25	6 40	Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7	Arad ind.	5 10	11 20	9 35
Ósi >	10 30	4 41	7 16	H.-M.-Vásárhely >	4 38	11 05	7 50	Ósi >	10 30	4 41	7 16	Kétegyháza >	6 14	11 31	10 54
Less >	10 48	5 01	7 40	Oroszáza >	5 41	11 54	9 20	Less >	10 48	5 01	7 40	Csaba érk.	6 40	12 57	11 24
Gyapju >	10 56	5 10	7 52	Csaba >	7 00	2 33	4 50	Cséffa >	11 03	5 19	8 05	Csaba ind.	7	2 33	4 50
Cséffa >	11 03	5 19	8 05	Gyula >	7 27	3 05	5 26	Szalonta >	11 26	5 44	8 46	Gyula >	7 27	3 05	5 26
Szalonta >	11 26	5 44	8 46	Sarkad >	7 47	3 27	5 56	Kötegyán >	11 46	6 05	9 15	Sarkad >	7 47	3 27	5 56
Kötegyán >	11 46	6 05	9 15	Kötegyán >	7 56	3 39	6 10	Sarkad >	11 57	6 17	9 31	Kötegy >	7 56	3 39	6 10
Sarkad >	11 57	6 17	9 31	Szalonta >	8 23	4 10	6 47	Gyula >	12 21	6 44	10 01	Szalón >	8 23	4 10	6 47
Gyula >	12 21	6 44	10 01	Cséffa >	8 42	4 34	7 18	Csaba érk.	12 42	7 06	10 30	Cséffa >	8 42	4 34	7 18
Csaba >	2 10	7 41	4 44	Gyapju >		4 42	7 29	Csaba ind.	2 23	7 18	4 32	Less >	9 04	5	8 51
Oroszáza >	3 10	9 10	5 50	Less >	9 04	5 00	7 51	Kétegyháza >	2 54	7 45	5 38	Ósi >	9 21	5 19	8 61
H.-M.-Vásárhely >	4 00	10 02	7 00	Ósi >	9 21	5 19	8 16	Arad érd.	3 55	8 48	6 05	Nagyvárad érk.	9 32	5 30	31
Szeged >	4 35	10 55	7 55	Nagyvárad érk.	9 32	5 30	8 31								

Nagyvárad—Belényes—Vaskóh.				Vaskóh—Belényes—Nagyvárad.				Nagyvárad—Érmihályfalva.				Érmihályfalva—Nagyvárad.					
Tv. sz. sz.	Sz. v.			Sz. v.	Th. v. sz. sz.			Személy v.	Vegyes v.			Személy v.	Vegyes v.				
Nagyvárad ind.	5 35	2	40	Vaskóh ind.	4	2	55	Nagyvárad ind.	4	15	6	44	Érmihályfalv. ind.	6	10	5	20
V.-Velenceze >	5 47	2	51	Lunka-Rézbánya >	4 12	3	08	B.-Püspöki >	4	30	7	10	Érselind >	6	40	6	
Félix-Fürdő >	6 11	3	13	Szudrics >	4 39	3	37	Bihar >	4	50	7	36	Székelyhid >	7	10	6	48
Kardó >	6 26	3	27	Belényes >	5 07	4	16	Paptamási >	5	14	8	05	Nagykány >	7	22	7	02
Nyárló >	7 07	4	07	Sonkolyos >	5 28	4	39	Gyapoly >	5	27	8	44	B.-Diószeg >	7	35	7	22
Magyar-Gyepes >	7 19	4	18	Belényes-Ujtak >	5 40	4	51	B.-Diószeg >	5	43	8	59	Gyapoly >	7	50	7	40
Tasádfő >	7 34	4	32	Borz >	5 40	5	01	Nagykány >	5	55	9	07	Paptamási >	8	11	8	08
Drág-Cséke >	7 55	4	46	Sólyom >	6 05	5	22	Székelyhid >	6	24	9	32	Bihar >	8	29	8	31
Magyar-Cséke >	8 12	5	01	Gyanta >	6 26	5	43	Érselind >	6	45	10		B.-Püspöki >	8	52	8	58
Dusesd >	8 25	5	13	Hollód >	6 40	6		Érmihályfalv. érk.	7	15	10	36	Nagyvárad érk.	9	06		
Szombatság-Rogoz >	9 02	5	47	Szombatság-Rogoz >	7 01	6	29	Szombatság—Rogoz—Dobrest.				Dobrest—Rogoz—Szombatság.					
Hollód >	9 15	5	59	Dusesd >	7 25	6	55	Vegyes v.				Vegyes v.					
Gyanta >	9 29	6	12	Magyar-Cséke >	7 37	7	08	Szombatság-Rogoz ind.	9	10	6	35	Dobrest ind.	6	06	4	22
Sólyom >	9 55	6	36	Drág-Cséke >	7 56	7	33	Nánhegyesel >	9	36	7	01	Nánhegyesel ind.	6	16	4	32
Borz >	10 10	6	50	Tasádfő >	8 10	7	47	Dobrest érk.	9	46	7	11	Szombatság-Rogoz érk.	6	40	4	56
Belényes-Ujtak >	10 22	7	01	Magyar-Gyepes >	8 24	8	02	Szombatság—Rogoz—Dobrest.				Dobrest—Rogoz—Szombatság.					
Sonkolyos >	10 35	7	13	Nyárló >	8 34	8	13	Vegyes v.				Vegyes v.					
Belényes >	11 21	7	47	Kardó >	8 57	8	36	Szombatság-Rogoz ind.	9	10	6	35	Dobrest ind.	6	06	4	22
Szudrics >	11 44	8	09	Félix-Fürdő >	9 10	8	49	Nánhegyesel >	9	36	7	01	Nánhegyesel ind.	6	16	4	32
Lunka-Rézbánya >	12 13	8	34	V.-Velenceze >	9 31	9	10	Dobrest érk.	9	46	7	11	Szombatság-Rogoz érk.	6	40	4	56
Vaskóh érk.	12 29	8	49	Nagyvárad érk.	9 41	9	21	Szombatság—Rogoz—Dobrest.				Dobrest—Rogoz—Szombatság.					

Nagyvárad—Dévaványa—Gyoma.				Gyoma—Dévaványa—Nagyvárad.				Vésztő—Kötegyán—Hollód.				Hollód—Kötegyán—Vésztő.			
V. v.	Sz. v.			Sz. v.	V. v.			Vegyesvonat				Vegyesvonat			
Nagyvárad ind.	5 00	2		Gyoma ind.	3 40	2	30	Vésztő ind.	4.45	5.27		Hollód ind.	4.35	12.05	
Ósi >	6 09	2	14	Ózed >	4 07	2	54	Okány >	5.07	5.49		Mocsár-Gyanta >	4.46	12.17	
Uj-Palota >	6 24	2	29	Déva-Ványa >	4 37	3	26	Gyanté >	5.23	6.07		Rippa >	5.02	12.39	
Gyires >	6 41	2	42	Kéthalom >	4 54	3	43	Sarkad-Keresztur >	5.36	6.18		Tenke >	5.24	1.17	
Kőrösszeg >	7 02	3	01	Kőrös-Ladány >	5 13	4	06	Méhkerék >	5.52	6.36		Fekete-öt >	5.44	1.39	
Szakál >	7 39	3	51	Szeghalom >	5 40	4	38	Kötegyán >	6.	6.45		Fekete-Bátor >	6.06	2.07	
Nagy-Tóti >	7 55	3	47	Vésztő >	6 12	5	22	Kötegyán ind.	6.16	6.57		Árpád >	6.16	2.18	
Komádi >	8 25	3	59	Kót >	6 38	5	52	Pósa >	6.29	7.12		Erdő-Gyarak >	6.25	2.28	
Iráz >	8 42	4	16	Iráz >	6 52	6	07	Ilye >	6.48	7.24		Csegöd >	6.34	2.38	
Kót >	9 19	4	39	Komádi >	7 10	6	88	Csegöd >	7.02	7.39		Illye >	6.57	2.58	
Vésztő >	9 44	5	10	Nagy-Tóti >	7 22	6	50	Erdő-Gyarak >	7.12	7.49		Pósa >	7.07	3.09	
Szeghalom >	10 34	5	55	Szakál >	7 48	7	23	Árpád >	7.21	7.59		Kötegyán >	7.19	3.22	
Kőrös-Ladány >	11	6	12	Kőrösszeg >	8 11	7	47	Fekete-Bátor >	7.39	8.20		Kötegyán érk.	7.19	3.22	
Kéthalom >	11 18	6	30	Gyires >	8 33	8	12	Kötegyán ind.	7.52	8.35		Kötegyán >	8.06	3.42	
Déva-Ványa >	12 03	6	55	Uj-Palota >	8 47	8	27	Méhkerék >	8.15	9.03		Sarkad-Keresztur >	8.33	4.12	
Ózed >	12 21	7	15	Ósi >	9 08	8	46	Gyanté >	8.39	9.32		Gyanté >	8.43	4.23	
Gyoma érk.	12 45	7	39	Nagyvárad érk.	9 20	9	05	Okány >	8.51	9.45		Okány >	9.02	4.44	
								Hollód >	9.01	9.57		Vésztő >	9.20	5.04	

Székelyhid—Margita—Sz.-Somlyó.				Sz.-Somlyó—Margita—Székelyhid.				Szeghalom—Füzes Gyarmat.				Füzes Gyarmat—Szeghalom.			
V. v.	Sz. v.			Sz. v.	V. v.			Vegyes vonat				Vegyes vonat			
Székelyhid ind.	9	22	6	30	Sz.-Somlyó ind.	3	20	2	27	Szeghalom ind.	10 20		5 50		